

DO

Sayı : 40

Cilt : 7

Melin ELOĞLU ıyla bir Konuşma

Ocak : 1961

1.5 lira

S

T

DOLMAKALEMİNİZİN
ÖMRÜNÜ UZATAN
EN SAF MÜREKKEP

Skrip

mürekkep
alırken
bir şişe
mürekkep ver
demeyiniz
bir şişe

Skrip
isteyiniz

- her marka dolmakalemin daha kolay ve temiz yazmasını sağlar
- tutukluk yapmaz ve derhal kurur
- pıhtılaşmaz ve tortu bırakmaz
- dolmakalemin kauçuk ve madeni aksamına zarar vermez

Türkiye Umumi Mümâssili

KOÇ TİCARET T.A.Ş. (Büro Levazımı Şubesi)

Skrip bütün kırtasiyecilerde satılır

D O S T

Cilt : 7 - Sayı : 40 - Ocak 1961

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Sahibi :
Sâtim Şengil

Yazı İşleri
Sorumlusu
N. Şengil

Aydabir çıkar

İdare yeri :
Rüzgârlı Sokak
Ove Han, Da. 4
A n k a r a

Telefon :
1 1 9 8 2 9

Abonesi :
Yıllığı 18 TL.
6 aylık 10 TL.
Dış memleketler için
bir misli alınır
Öğretmen ve
öğrencilere % 20
indirme yapılır

Basıldığı yer :
Yeni Desen
Matbaası

BU SAYIDA

Havanda Su Döğmek	M. Sunullah ARISOY
Sevgi Vekâletinin Gölgesinde (İnceleme)	Nermin MENEMENÇİOĞLU
Albeniz (Şiir)	Sabahattin BATUR
Kurumlar - Kişiler	Sami N. ÖZERDİM
Gül'ün Ölümü (Şiir)	Turgut AKIN
Bir Yıl	A. TURGUT
Pabl. CASALS'la Konuşmalar	Alâeddin BİLGİ
Beyaz Adamda Damar İçin (Şiir)	Mutlu AYDIN
Gece Bastırıyor (Şiir)	İbrahim GÖNEN
Hacıyatmaz Üzerine	Nezihe MERİÇ
Atlara Koşak (Şiir)	Çetin GÖVEZ
Metin Eloğlu İle Bir Konuşma	DOST
Ne Gelir Elimizden İnsan Olmaktan Başka (Şiir)	Edip CANSEVER
Olimpiyat Köyü (Hikâye)	Orhan DURU
Bir Mektup Yazdım Dört ucu Kara (Hikâye)	Güner ENER
Sanat Çevresi	Sezer TANSUĞ
Ya Bu Ya Şu (Şiir)	Metin KONYALI
Sa (Şiir)	Emin ERSOY
Geçen Ayın İçinden	DOST

Bütün Sanatçı, Okuyucu ve Satıcılarımızın
Yeni Yıllarını Kutlar, Başarılar dileriz.

Havanda Su Döğmek

M. Sunullah ARISOY

Her yeni yılın eşiğinde, giden yılda olanlarla gelen yılda olacaklar üzerine konuşmak bir çeşit gelenek oldu. Yaşadığımız bir yılın «blânço» sunu çıkarmak, yeni yıl için umutlarımızı, dilekelerimizi söylemek, böylece de kendimizi her yıl yeniden, ama bıkip usanmadan, aldatmak hoşumuza gidiyor olmalı.

Çeşitli sanat dallarındaki bir yıllık ürünleri gözden geçirip, bir takım sonuçlara varmakla bütün işlerimizi çözümlemiş olabileceğimizi mi sanıyoruz? Tutun ki, şiirimizi aldık ele. 1960 yılında, dedik, şiirimizin durumu şudur. Su ozanlar şöyle aşamalar yapmışlardır, şöyle bir gelişme görülmüştür ya da duraklama vardır, hattâ gerileme vardır, hiç bir ozanımız hiç bir yeni, özlü eser verememişlerdir, hiç bir yeni, umut verici ad çıkmamıştır ortaya, ya da çıkmıştır. Sorarım size ne çıkar bundan? Bunu başka dallarda da deneyin bir. Bütün sonuçları da birleştirin, daha genel bir sonuca varın. Deyin ki, sözgelimi, Türk sanatınının 1960 yılındaki genel görünümünü şudur ya da budur. Bu genel sonuçla ne yapmış oluruz? Bana sorarsanız hiç bir şey yapmış olmayız. Yalnız kendimizi aldatmış oluruz. Hani, şu dergiyi, şu dergi behzeri daha bir kaç dergiyi izleyen bir avuç okurla, bir avuç sanatçı var ya, hah işte, bu birer avuçcuk kişiler, bildiklerini, izlediklerini bir kere daha, yeniden, kendi kendilerine söylemiş olurlar. Elde edilecek sonucun olumlu ya da olumsuz olusundan büyük çoğunluk habersizdir. Çünkü ta başından ilgisizdir bu çeşit çalışmalara, ürünlere. Kimse başını çevirip de bakmaz. Bakmadığı için görmez. Okumadığı için bilmez. Okuyanlarla, bakanlarsa sonucu bilirler zaten. Onlara yeniden bir «blânço» sunmanın hiç bir yararı yoktur.

Bir ülkede, sanatın, sanatçının temel sorunları çözümlenmemişse, o ülkede hiç bir şey olmuyor demektir. Nasıl olmuyor yani? Eblette, olan bir çok şeyler vardır. Olacaklar da vardır. Ama bütün bunları temelinde bir büyük gedik de vardır. Boşluk da vardır. O gedik, o boşluk giderek bütün o yapılmış görünenleri, yapılması için büyük tasarılar düzenlenen işleri, bir noktadan sonra göçürtebilir. Neden? Nedeni açık : Mayasında, hamurunda sanat olmyan, sanattan gidalanmyan hiç bir atılımın, hiç bir davranışın, tutu-

mun, çalışmanın sonu gelmez de ondan. İyi niyeti anladık, sağduyuyu anladık, ülkeseverliği anladık, çalışmayı anladık. Bütün bunları, bütün bunlara eklenecek olanları, tümünü, bir bir anladık. Anlamadığımız, bu koskocaman işlerin bir sanat gücünden yoksun olarak nasıl çözümlenebileceğidir! İşte bunu anlamıyoruz.

Bir ülkede sanatçının, o ülkenin yemencisine tanınan hakları benzeri hakları yoksa; bir ülkede yöneticiler sanatçının sorunlarını çözmek gereksinmesini duymuyorsa, sanatçısını toplumun onuru saymıyorsa, sanatçısına işçisine gösterdiği özeni göstermiyorlarsa, o ülkede - inanın buna - bütün çabalar boşa gidecektir. Boşa gidecektir, çünkü eksiktir. Temelinde boşluk vardır.

1960 yılı, bu ülkenin tarihinde en geniş yer alacak yıllardan biridir elbette. İlk beş ayının karanlığıyla, 27 Mayıs'dan sonraki aydınlığıyla, olayları, heyecanları, sıkıntıları, muştuları, umutlarıyla en geniş yeri alacaktır. Bütün bu olan biten içinde Türk sanatçısının durumu nedir? Bizim bakacağımız açı bu.

Şu ülkede, hangi işde, hangi alanda, şu ülkenin sanatını kurmak, yaşatmak için alınının damarı çatlaya çatlaya çalışıp didinen sanatçısına yer verilmiştir? Daha doğrusu akla gelmiştir? Var mı böyle bir şey? Yok! Öncesinde de yoktu, sonrasında da yok. Neden? Çünkü, sanatçının bir toplum içindeki değerinin, öneminin farkında değiliz. Sanatçıya bir gereksinme duymuyoruz. Aldırmıyoruz. Ya politikacı, ya bilgin. Anladık efendim, biz onların gereksizliğini söylemiyoruz, üstelik gerekliliklerine de inanıyoruz ama diyoruz ki, bunca deneme gösterdi ki, iyisinden de kötüsünden, yalnız politikacı, yalnız bilgin, yalnız şu ya da bu, bir toplumun kalkınması, yücelmesi, gereği gibi yaşaması için yetmiyor işte. Deneyler, bunca yılın deneyleri gösterdi bunu. Bir de, çeviriniz başını, lütfediniz, bir de şu kıyıya itilmiş, toplum içinde umursanmaz hâlde duran Türk sanatçısına bakınız. Bir O'nu dinleyiniz. Aranıza alınız. Haklarını tanıyınız. Sanatçının yapacaklarına katacağı çok şey vardır. Hız vardır, tad vardır, temel vardır, özen vardır. Yapıyı sağlam kurmanız, sanatçısız başarılamaz. Anlatamıyoruz ki derdimizi. «Men çi güyem tamburem çi güyet!»

27 Mayıs'dan sonra beliren, gelişen, eteklerimize zil takip neredeyse bizi oynatacak gibi görünen umutlarımız da çok geçmeden sönmüştür. Türk sanatçısı, bu yüzden - açıkca söyleyelim - 27 Mayıs devrimcilerine küskündür! Bu yürekli, yiğit, iyiniyetli, sağduyulu, kelleği koltuğa alıp ülkemizi binbir belâdan kurtaran devrimcilerin, hiç olmazsa onların, umutlarımızı gerçekleştireceklerini sandık. Bu umutlarımızı, hiç olmazsa onlar, boşa çıkarmamalıydılar!

İlk günlerde Türk sanatçısının sorunları üzerine nasıl yürekten eğilmişlerdi. Bizleri nasıl yüreklendirmişlerdi. Umutlandırmışlardı. Türk sanatçısının toplum içindeki haklarını, onurunu kazanacağını nasıl da ummuştuk! Yazık ki, yedi ay sonra, yeni bir yılın eşliğinde, bundan önce olduğu gibi, yani daima, yani hep, yani hiç bir yenilik olmaksızın, yaptığımız havanda su döğmekten öteye geçemediğini anladık. Daha önce bileydin mi diyorsunuz? Kimbilir, belki de haklısınız. Belki de bilmemiz gerekirdi. Bilmemiz gerekirdi ki, bu ülkede umutlanma hakkı olmayan tek grup, sanatçılardır. Bir onlar, kimseden bir şey bekleyemezler, bir sanatçılar bu ülkede umutlanamazlar, istemeyezler, dileyemezler. Bir onların hakları, hem de en ilkel hakları tanınmaz. Kimse düşünmez. Türk sanatçısı demek, ozanı, hikâyecisi, romancısı demek, buruşuk bir kâğıt parçası gibi bir kıyıda atılmış olmak demektir. Türk ressamı demek, bir badanaçı kadar hakkı olmayan adam demektir. Daha sürdürebiliriz.

Ama biz, hiç olmazsa 27 Mayıs devriminin ışığında aydınlığa çıkan binbir acı gerçek arasında Türk sanatçısının da acı gerçeğinin ortaya çıkacağını sandık. Yazdık. Gerçekden ilgi gördük. Rapor, dediler verdik. İlgi gördük. Umut gördük yani. Umut çevrede yayılır oldu. Bekledik. Sonrası? Sonrası iyilik, sağlık...

Geçenlerde bir resim sergisinde karşılaştığımız sayın Milli Eğitim Bakanımız Prof. Bedreddin Tuncel, «Hani yazılarınız? İyiydi yazdıklarınız, yazsanıza..» gibilerden birşeyler söyledi. Bunca yıl yazmadık, ya da yazamadık. Ya da yazdık da duyan olmadı. Sonra, o 27 Mayıs ışığı yüreğimize yepyeni bir umut verdi. Yazmaya durduk. Diyeceğimizi dedik. Daha ne diyelim. Artık, biz diyecek değiliz ki, diyecek olan Devrim hükümetinin ilgillileri.. Diyecek olanlar, 27 Mayısın devrimcileri.. «Çok haklısınız ama öyle önemli işler var ki.. Bunlara sıra..» Ya bütün iş burda işte! Kördüğüm burası. O «öyle önemli işler» in arasında Türk sanatçısının girememesi.. Türk sanatının, Türk sanatçısının kaderinin «öyle önemli işlerden» sayılmaması. Bu kördüğümü çözmedikçe, Türk sanatçısının hiç bir sorununu çözmek, hiç kimsenin elinden gelmez. Gelemez.

Su noktaya lütfen dikkat edin. Türk ülkesinin yeni bir yönetim kuruluşu içindeyiz. Anayasa tasarısı hazır. Yeni seçim kanunu yapılacak. 27 Mayıs Devrimcileri, verdikleri namus sözünün en parlak örneklerinden birini veriyorlar. Bir Kurucu Meclis kuruluyor. Sorumluluk paylaşılıyor. Kurucu Mecliste her meslek grubunun yer/almasına önemle dikkat ediliyor. Var mı Türk sanatçısına yer? Yok! Bunu ne Kurucu Meclis Kanunu tasarısını hazırlayan bilim kurulu düşündü, ne de Milli Birlik Komitesi.. Neden? Çünkü, Türk sanatçı-

sının bir ülkenin temel yapısında payı olabileceği akla gelmiyor. Çünkü Türk sanatçısı öylesine terk edilmiştir. Devlet Başkanına tanınan pay içinde, «sanat, bilim, askerlik» deniyor ama yeter mi? Sayın Başkana sanat adamı olarak kimler sunulacak? Kim sunacak bunu? Bunca derneğin Kurucu Mecliste temsili gerekli görülüyor da, bir Türk Edebiyatçılar Birliği var, ona da bir yercik ayıralım denmiyor. Ama bunda yalnız tasarıyı hazırlayanlar, kanunu kabul edenler eksik iş yapmış sayılmazlar. Bizim Türk Edebiyatçılar Birliği yöneticilerinin büyük suçu var asıl. Cezayir için bildiri yayınlayacak kadar dikkat ve titizlik gösteren bizim Birliğin sayın yöneticileri, Kurucu Mecliste Türk sanatçısına da yer verilmesi için hiç bir şey, ama hiç bir şey yapmamışlardır. Yapmak gereksinmesini duymamışlardır. Neden? Bizim birliğimiz de mi, Kurucu Mecliste Türk sanatçısının yer almasını gereksiz görüyor? Bir bakıma da doğru, bu gördüğümüz ilgisizlik! Hakediyoruz doğrusu. Haklarını savunmasını bilmeyenlere derdini söylemeyenlere kim ne verir?

1960 da Türk sanatçısı, pırıldayan bir ışığın aldaticılığıyla bir süre umutlandıktan sonra, gene eski karanlığına dönmüştür. 1961 yılının, bu yönden Türk sanatçısına hiç bir yeni şey getirmeyeceği ise, gün gibi açık bir gerçektir.

Şimdi siz, bu gerçek karşısında, yani temel ilkenin gerçekleşmemesi gerçeği karşısında, 1960 yılında Türk şiiri, Türk hikâyesi, Türk Romanı, Türk eleştirmesi, sinaması, şusu busu diye «blânço» lar çıkarmanın bir yararı olacağını sanır mısınız?

Ama Türk sanatçısı gene yazacak elbette. Aşılmaz kalın duvarlar ardında, karanlıklar içinde, ilgisizlik, horgörürlükler içinde yazacak. Yazacak, çünkü yazmasa yaşayamaz. Yazacak, çünkü toplum onun onurunu korumuyor ama o toplumu, ülkesini seviyor. Ölürcesine..

Bunları yazmasam da olurdu. Dediklerimin bilinmeyen hiç bir yanı yok çünkü. 1960 yılının Türk sanatçısı için nasıl geçtiğini bilmek zor bir şey değil. Böyle düşünüyorum ama, yeni yılı umutla karşılamak isteyecekler çıkar diye de ödüm kopuyor. Bir iki kişi bile olsa, korkuyorum, bu yeni yıla Türk sanatçısı için umutla bakacaklar adına. Onları uyarmak istiyorum. Onları karamsarlığa çağırıyorum. İster sanatçı olsun, ister gerçek bir sanatsever olsun, yani şu iki avuçluk grubun herhangi birinden olsun, bu ülkede sanatçı adına umutlanmaya hakkı olmadığını söylemek istiyorum.

Artık yorulduk çünkü. Artık havanda su dögmekten bıktık çünkü.

Sevgi Vekâletinin Gölgesinde

Nermin MENEMENCİOĞLU

İnsanlara tek bir yaşayış, düşünüş tarzının empoze edilmesi yüz-yılımızın başlangıcından beri batı edebiyatının bir endişesi oldu. 1907 - 1949 arası bu aynı konuyu işleyen üç romanda (bir çok başkaları da var) bu endişenin, ve yansıttığı gerçeklerin adeta bir tarihçesini görmek mümkün: bir yandan sanayileşme, makineleşme, çoğalma, kalabalık kentlerde yaşamının etkileri; bir yandan merkezleşme, tröstleşmenin yarattığı büyük farklar - ve bir yandan da geçen yüzyılda (ve ya daha evvel) türeyen fakat kendi çağımızda uygulanan totaliter felsefeleri. Bu da kaydedilecek bir nokta: romanın üçü de Anglo - Sakson edebiyatına ait, yani hürriyetin tadını en çok çıkaran diyarlarda yazılmış eserler, ve yazarların görüş farkları ne olursa olsun, sonunda bıraktıkları kanı şu oluyor ki demokratik usullerden uzaklaşmak insanları yalnız en büyük felâketlere sürüklemekle yetinmiyor, insanlığı büsbütün yok ediyor.

Burada ele aldığımız üç roman: Jack London'un Demir Topuğu (The

Iron Heel, 197), Aldous Huxley'nin Cesur Yeni Dünyası (Brave New World, 1932) ve George Orwell'in Bin Dokuz Yüz Seksen Dörtü (Nineteen Eight Four, 1949.)

Bu üç yazarın her biri gelecek günleri imgeliyor, her biri birer kâbus canlandırıyor. Kuzey macera hikâyeleri ile ün yapan Jack London'un bu eserinde Birleşmiş Devletler, 1912 - 1932 yıllarını dolduran iç savaşlardan sonra, «Oligarşi, dediği zümrenin eline geçiyor. Roman Jack London'un iyi eserlerinden değil: hikâye ve us-lup ilkel denecek derecede basit. İlgi çeken tarafı, tâ 1907 de totaliter yönetimin geleceğini resimlemiş olması. Oligarşinin bir başka ismi de faşizm olabilir. Romanda oligarşinin nasıl başa geçtiği, nasıl tutunduğu pek tafsilâtlı anlatılmıyor, ve hikâye kahraman Everhard'ın kansının yakalanması ile havada bitiyor.

Yeni icatlardan fennin ilerlemesinden ve propaganda cihazlarının çoğalmasından istifade eden Huxley, daha işlenmiş bir kâbus çiziyor. Huxley romanının başına

Nicolas Berdiaeff'in şu sözlerini almış: 'Ütopilerin uygulanması eskiden zannedildiğinden daha mümkün. Asıl bizim karşımıza dikilen endişeli soru, bunların kesinleşmesine nasıl karşı gelebiliriz?... Ütopiler uygulanabilir. Hayat ütopyelere doğru yürüyor. Ve belki yeni bir çağ başlamakta, aydınların, kültürlü sınıfın ütopyilerden sakınmak, o kadar ütopyik olmayan, daha az etkin, daha çok hür bir topluma dönmek çarelerini aradığı bir çağ.'

Aydınları bu işe teşvik etmek için, Huxley sözüm ona bir 'ütopi' kuruyor. Hikâyesi bizi 'Ford'dan sonra, yedi yüz yıl götürüyor. Artık aile, anne, baba ayıp kelimeler olmuş, insanlar laboratuvarlarda kimyager tüplerinde doğuyorlar. Doğmadan evvel sınıfları tesbit ediliyor, sınıflarına göre nitelikleri ayarlanıyor. Bu ayarlama çocukluk çağında da devam ediyor. Örneğin, Delta grubu çocuklara sekiz aylıkken güller, çiçekler, kitaplar gösteriliyor. Yavrular sevinç sesleri çıkararak bu cazip şeylere doğru emeklerken ansızın korkunç gürültüler kopuyor, onları ürkütüyor. Daha büyüyünce, uyrurken onlara bir ses (günümüzün teypini andıran bir ses) binlerce defa aynı şeyi tekrar ederek kendi gruplarından memnun olmalarını, başka şeyler arzulamamalarını sağlıyor: 'Ben Delta'yım - ne güzel şey Delta olmak, fabrikada çalışmak. Kitap çiçek, ne çirkin şeyler!, (Pavlov deneylerinin kendi tasarlamadığı bir

tabiki!)

Huxley'nin dünyasında Delta ve gibilerinin gördükleri işler sayesinde her türlü konfor var. Cinsi münasebetler Sade'in tasarladığı kadar serbest, hattâ mecburi, sevgisiz olmak şartı ile. Bütün bu özenmelere rağmen sistem patlak vermesin diye bir de supap düşünülmüş: tablet hâlinde yutulmuş bir madde, **soma**. Alınan miktara göre insanlara hayattan uzak çeşitli süreli tâtiller sağlıyor.

'Uygar' dünyadan başka bir de vahşilerin yaşadığı ayrı yer var. Bunun ilhamını Huxley Birleşmiş Devletlerdeki Kızılderili Reservation'lardan almış. Vahşileri Rousseau'nun doğal insanları değil, ilkel **fertilite** törenleri ile, **Penitente** usulleri ile kendilerine işkence yaparak metanetlerini deneyen kimselerdir. Kitabın sonuna doğru bu diyardan bir vahşi, John'un 'uygarlığa' getirilmesi ile ona bir seçme hakkı veriliyor. Ama neyi seçme? Huxley'nin ön sözünde dediği gibi, ya ütopyinin deliliği, ya da vahşiliğin mecnunluğu. Huxley kitabını yazdığı zaman insanlığı bu çıkmazda görüyordu. 1946 da, Hiroşima'dan sonra, yazdığı bu ön-sözde diyor ki, 'Bu kitabı şimdi yazsam, vahşi John'a bir üçüncü alternatif gösterirdim: sağ duyunun eğemen olduğu bir diyarda yaşayabilmek.'

John iki şey arasında seçebiliyor - uygar diyarda yaşayanlar için bu seçme hakkı bile yok. Sosyal istikrarın devamı için A sınıfının emirleri vermesi, Deltaların,

Epsilonların köle (ve kölelikten memnun köle) olması şart.

Huxley'nin romanına mizah, Orwell'in romanına hiciv diyebiliriz. İkinci Dünya Savaşından sonra yazılan Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te dünya üçe ayrılmış: Anglo - Sakson Oceania, Rusya ile Avrupa'nın birleşmesinden meydana gelen Avrupa Asya, ve bir de Doğuasya. Bu üç diyar daimî savaş hâlinde. Başkenti Londra olan Aecania'da tam ülkü ve kültür birliği var. Tek bir parti egemen. Başda pala bıyıklı «Ağabey» geliyor. Onu gören yok, kimse yaşadığından bile emin değil, ama her yerde «Ağabey sana bakıyor!» diye afişler asılı. Parti Oceania'yı mutlak kudretli dört vekâlet yolu ile yönetiyor: savaş işlerine bakan Barış Vekâleti, gizli Düşünce Polisininin bağlı olduğu Sevgi Vekâleti, az bulunan maddeleri vesikaya bağlayan Bolluk Vekâleti, ve propaganda amacı ile yalanlar uyduran Gerçekler Vekâleti.

Bu son vekâletin kat kat yükselen üç yüz metrelik dev binasının tepesi partinin sloganları ile süslü:

**SAVAŞ BARIŞDIR
ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR
CAHİLLİK KUVVETTİR**

Gerçekden de partinin kuvveti insanları cahil bırakmakta. Herkes ancak işini görebilmek için lâzım olanları öğreniyor ötesini düşünmek bir «düşünsuç», sayılıyor. İnsanlar düşünememek için kelime kullandıklarına göre, kelimeler asgariye indirilerek «Yenikonuş», di-

li uydurulmuş. Romanın sonuna koyduğu bir ekde Orwell Yenikonuş dilinin ilkelerini uzun uzun anlatıyor. Temel ilke parti görüşüne karşı fikirleri açıklayan kelimeleri büsbütün yok ederek her kesi bu görüşe uygun bir şekilde düşünmek zorunda bırakmak. Bunun için birbirini andıran şeyler için tek bir kelime bırakılıyor: mükemmel, fevkalâde, kusursuz, etkin, harikulâde yerine sadece **iyi**; hatta **kötü** kelimesi bile kaldırılarak, fena, korkunç, berbat, iğrenç yerine **yokiyi**.

Dil böyle bir kaç öz köke indirildikten sonra bunları aralarında birleştirerek cümle kısımları da azaltılır. Örneğin, İngiliz Sosyalizmi İngsos, Barış Vekâleti Minipax oluyor. Daha ileri giderek öz köklerin anlamı da değiştirilerek uygunsuz düşünmek imkânı ortadan kalkar. Örneğin «özgür, kelimesi ancak şu anlamda kullanılabilir: «Köpek bittin özgür», veya, «Tanla yabancı ottan özgür», yani özgür olmak kötü bir şeyden kurtulmak olmuş olur. Ve partinin sloganlarında karşıtlar birleşir.

Bu çareler avam kısmının yönetimine yeter. İç parti üyeleri için «çiftdüşünüş», sistemi yaratılıyor. Bu sistemin uygulanmasında insanlar sırasına göre belirli bir yarıya veya onun tam tersine inanabiliyorlar.

Parti, kelimelerin anlamını değiştirdiği gibi tarihi de değiştirir. Bu Gerçekler Vekâletinin işidir. «Düşünsuç», yüzünden imha edilenler veya İç ve Dış Partiden ayağı

Kuşlar mıydı onlar kanat seslerinde umudun,
Alev alev uçardı yanaklarından;
Kuşlar mıydı acemi gagalarında tohum
Ürkek bakışlarla süzülür ufuklarımdan?

Balıklar mıydı yoksa en derininde suların,
Çeşitli yönlerden gelen titreşimlere uyanık.
Balıklar mıydı yoksa yarı bilincinde sevdaların,
Yumurtalar dökerdi akıntılı burunlarına denizlerin?

Albeniz'in karşı konulmaz çağrısında yoksa,
Sen miydin neşeye zorlayan hüznümüzü?
Belki geceydi belki gündüz, belki bilinmiyen bir zaman,
Sen miydin boşlukları sırlıklam elleriyle dolduran?

Sabahattin BATUR

kaydırılanlar bütün belgelerden yok edilir, Orwell'in deyimi ile «buharlandırılır» (vaporise). Oceania kâh Avrupasya, kâh Doğuasya ile savaş hâlinde olduğundan geçmiş olaylar da son düşmana göre ayarlanır, eski belgeler, fotoğraflar, gazeteler değiştirilir. Kitap esasen yok: kitaplar çoktan sokaklarda yakılmış.

Bu ayarlamalar ek olarak Sevgi Vekâletinin ayrıca faaliyetleri var: her evde bulunan çift yönlü bir televizyon cihazı ile Düşünce Polisi kişilerin her hareketini görür, ve bir emir vermek istediği zaman kendini onlara gösterir. İcabında, işkence, itiraflar serisi, veya «buharlanma», ya da partinin arzula-dığı şekilde kalıplaşma. Orwell'in kahramanı, Winston Smith, partiye

kafa tutuyor, yani bütün gayretle- rine rağmen şüphelere düşüyor. Sevgi Vekâletinin pençesinde iken kurtulmak çaresini ancak beyni- ne sıkılacak bir kurşundan bekle- mekte. Fakat Winston Smith baş- ka türlü yok olacak: sonda, üst ü- ste cin kadehlerini boşaltırken, te- levizyonda zafer sahnelerini, ve her şeyin üstünde bir kaya gibi yükselen Ağabeyin kocaman baş- sını gördükçe, adeta çoşuyor. Art- tık beklediği kurşun beynine gir- miş: «Kendisini yenmişti,» hattâ, hattâ, «Ağabeyi seviyordu». Oce- nia birliğinden ayrılan kimse kal- mamıştı.

Orwell'in hicivinde yer alan o- laylar, çağımızın abartılan birer gerçeğidir. İnsanları belirli bir dü- şünüşe zorlamak için uydurulan

kelimelerden kendi de bize örnekler veriyor: Nazi, Gestapo, Komintern, Politbüro, Agitprop gibi, Çift-düşünüşe gelince, barış, demokrasi, mutluluk gibi kelimelere ters anlamlar verildiğini defalarca gördük. Nüremberg sokaklarında kitaplarla şenlik ateşleriyle yakıldığına, Balşov Ansiklopedya'dan kişilerin buharlandığını biliyoruz. Lub-yanka zıندانlarında insanlara, hem de koyu partililere, sahte itiraf amacı ile işkence yapıldığını Hrutcev'in kendi ağzından dinledik. Bu gün bazı diyarlarda «devyasyonizm», «revizyonizm» diye düşünsuçlar var. Yani insanları hep bir türlü düşünmeye, hareket etmeye zorlayan kuvvetler mevcut. İşte Orwell'in başlıca teması: mantık namına yapılan mantıksızlıklar, ve bunların sonucu.

Zamanında kuvvetli bir hiciv olan Swift'in Gulliver'i bu gün daha ziyade bir çocuk masalı olarak okunuyor. Fakat burada bahsi geçen üç roman aktüalitesinden hiç bir şey kaybetmiş değil. Hele ünlü İngiliz satiristlerin geleneğini devam ettiren Orwell'in romanı, zamanın büyük tepkiler uyardığı gibi, ve bir çok dile çevrildiği gibi, bu gün de eleştirmenleri meşgul ediyor. John Strachey, **Encounter** dergisinin Kasım sayısında «Boğuk Çığlıklar» ismi altında başladığı bir eleştirme serisinde Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'e uzunca yer ayırıyor. (Aynı derginin Aralık sayısında bir başka ilişki ile Demir Topukdan bahsediliyor.) Strachey'nin giriş noktası

bizimkinden başka. Fakat Orwell için söylediklerinin burada yeri var: Strachey'e göre Orwell'in kitabından alınacak ders şudur - çağımızın güya mantık üzerine kurulmuş görünen totaliter yönetimleri aslında mantıktan çok uzak bir gezimcilik (misticizm) üzerine kurulmuştur, ve asıl tehlikeleri buradan geliyor. «Orwell daha sistematik bir düşünücü olsaydı, belki parlak dil kavramını genel siyasal görüşü ile birleştirir, ve ortaya tanıtılabilir, olumlu bir sosyal felsefe çıkarırdı. Mantığın niçin ve nasıl belirli bir noktada dar ve dogmatik, ve vahyedilmiş bir din kadar mutlak, bir rasyonalizme çevrildiğini bizim için çözümlerdi. Sosyal ampirizme daha sağlam bir temel bulur, ve aynı zamanda haklarında şimdilik boşlamaları yıkım olduğundan başka çok az şey bildiğimiz kişisel, estetik ve din kıymetlerinin dengini bulmak çarelerini gösterirdi. Yaşasaydı, böyle bir işe girip girişmeyeceğini bilmiyordum. Hiç olmazsa kitabı bu yolda atılan bir adımdır.»

TÜRKİYE

VAKIFLAR BANKASI

Tasarruflarınızın

EN EMİN BEKÇİSİ

EN VERİMLİ KAYNAĞIDIR

Kurumlar - Kişiler

Samî N. ÖZERDİM

Son aylar içinde bir gazeteden bir dergiye atlayarak sürüp giden tartışmaya benim de katacağım birkaç söz var. (*)

Konu, Milli Kütüphane'dir yine.. Tartışanlardan biri, Milli Kütüphane'nin «şahıslarla kaaim olmadığını» ileri sürdü; öteki, kişilerin kurumlara yön veren kimseler olarak küçümsemeyeceğini anlatmaya çalıştı.

Yüzyılımız, «birey» e değer veren bir yüzyıl olarak geliyor. Bizde ise henüz «insan» a, «birey» e lâyık olduğu değeri vermek için bir kımltıta bile sezilmemektedir.. Yanlış yorumlanmış bir «Ben, sen yokuz; biz varız!» ilkesi bizi «Müesseseler şahıslarla kaaim değildir!» formülüne götürüyor. Bu formülün, eski devrin (27 Mayıs öncesinin) «Görülen lüzum üzerine» kuralı kadar tehlikeli olabileceğini hesaba katmıyoruz. Evet; «birey» topluma yararlı olmak için çalışacak, çabalıyacaktır; ama, «birey» e gereken değer tanınmadıkça onun topluma nasıl yararı dokunabilir? Bağnazlığa saplanarak «birey» i feda ettikçe adam kitliği başgöstermekte, kurumlar da kötü kişilerin elinde yozlaşmaktadır. Kişi ölür, o zaman arkasında nöbette olan kişi gelir, görevi üzerine alır; ama, kişi sağ, sağlam olduğu halde, onu birtakım hilelerle, kıskançlıklarla yerinden edersek «Kurumlar kişilere bağlı değildir» kuralı «görülen lüzum üzerine» kuralı ile birleşir. İşte Şark'ta, ve henüz - ne yazık - bir Şark ülkesi olan Türkiye'de durum budur. İnsan, topluma olan yararlığı gözönüne alınmadan harcanmakta, kurumlar da «insansız» çürüyüp gitmektedir. İşi «şahsiyat» a dökmek istemiyorum. Örneğin; söz konusu olan Milli Kütüphane'de elde kalan bir avuç değerli insan, aynı çatı altında yuvalanmış gerici unsurların kurbanı olmak üzeredir. Milli Kütüphane yöneticisi dikkatli davranmazsa, bu bir avuç insan kendisine «kötü» gösterilecek, «tasfiyesi cihetine gidilecektir». «Milli Kütüphane şahıslarla kaaim değildi» diyenler de, sanki Milli Kütüphane onlarla «kaaim» imiş gibi - 27 Mayıs öncesine karşıt, 27 Mayıs'tan sonra da yerlerinde kalabildiklerine, Milli Kütüphane'den ayrılmak zorunda bırakılan çalışan insanların ardından «Milli Kü-

(*) Öncü, 24 Kasım 1960; Forum, 15 Aralık 1960.

tüphanne şahıslarla kaim değildir» demek olanağını bulduklarına göre - bu milli kültür kuruluşunu istedikleri yöne çekmek için elle-rinden geleni yapmakta devam edeceklerdir.

İnsan tuğla değildir. Bir yapıdan iki tuğla düşerse çok ucuza iki yenisi bulunur. Bir kültür kurumundan ayrılan bir iki uzmanın yeri ise «Milli Ktphanne şahıslarla kaaım değildir» formülü ile dolduramaz. Ne yazık ki, Milli Ktphanne'de bu kuralın parlak görünüşüne aldanılmış, gidenlerin arkasından oturup düşünülmemiştir.

Bir atı altında çalışan memurları genel olarak dört bölümde sınıflandırmak kaabildir. Aşağıdan başlarsak :

. Kuruma yararı dokunmayan; zararları ise iyi işliyen bir r-gt içinde, tenbellikleri ile genel uyumu bozmaktan ileriye geemi-yen memurlar;

c. Kuruma, tutumları ile zarar veren; yakınlarında çalışanları kasıtlı gürültüleri ile rahatsız etmekten tutun da, sevmedikleri kim-seleri müdürlere, bakanlara : muhalif gazetelere yazı yazar, muhalif partiye eğilimi vardır, dinsizdir, solcudur. gibi tehlikeli suçlamalarla ihbar ederek onları yerlerinden, içlerinden eden memurlar;

b. Kuruma, alışmaları ve dikkatleri ile yararlı olan; ancak, kurum'un fikir yönüne bir şey katmak, ya da kurumu savunmak gibi daha olumlu işlere karışmaktan çekinen memurlar;

a. (b) maddesindeki memurlar kadar alışkan, dikkatli olduk-tan başka, onlardan üstün olarak, medeni cesaretleri bulunan me-murlar..

Bu sınıflamada, uzun zaman devlet memurluğunda bulunmuş, idarecilik yapmış bir kimsenin gözlemleri, izlenimleri yardımcı ol-muştur. Bu dört maddeyi ben yazarken, siz okurken, memur çeşit-lerini örnekleriyle gözlerimizin önünde canlandırmamız kaabil ola-ctır. Kısacası, ezbere konuşmuyoruz.

şimdi, bütün kurumlar gibi, Milli Ktphanne'nin de (b) ve (a) tipi memurlar, uzmanlarla gelişeceğini, yükseleceğini söylemek sırası gelmiştir.

İşte bu iki tipte topladığımız «kişiler» dir ki «kurumları» geliş-tirir, ilerletir. «Müesseseler şahıslarla kaaım değildir» kuralının e-kiciliğine aldanarak tecrübeli, alışkan, içine sevgi duyan, uzman niteliğinde memurların ayrılıp gitmesine gz yummak bir kurumun kşn hazırlar. Hem, böyle memurlar gittikten sonra geriye ya-vaş yavaş, menfaatlerinden başka şey düşünmiyen, bu amaçla dal-kavukluk eden memurlar kalır. İdareci, böylelerinin güler yüzlerine bakarak işlerin iyi gittiğini, sevildiğini sanır; bu aldanış acı sonuç-lar verir.

Gül'ün Ölümü

Tarırlar ısınır bir genç kızın sıcaklığında
Alır götürür güvercinler güzelliğini
En aziz olduğu saatlerde yaşamının...

Turgut AKIN

Çok geç kalmış olduğumuz hâlde, zararın neresinden dönülse kârdır diyerek, artık «kişi» ye değer vermesini öğrenelim. «İnsan» ı küçümsemek, bir memleketin yükselmesine en büyük engeldir. İşte, Türkiye ortadadır. İnsan'a değer vermediğimiz sokaklarımızın adından belli.. Birtakım acayip sözcükleri sokaklarımızın başına asarız da memleketin yetiştirdiği değerleri aklımıza getirmeyiz. Doğru dürüst bir biyografya sözlüğümüz de olmadığından memlekete hizmet edenler unutulur, kaybolur gider. «İnsan», Türkiye'de, kırılıncaya, ya da bozuluncaya kadar kullanılan, hattâ bazan sapsağlam iken bir tekme ile yerinden atılan bir âlettir. Çünkü «Müesseseler şahıslarla kaaim değildir!» Nasıl olsa, atılanın yerine gelecek -kimi zaman öncekinden üstün, çoğu zaman ondan çok aşağı derecede- bir başkası bulunur. Bu nedenle, içi boş bir yığın kukla, yerinde atıluncaya kadar kurumların başında oturur. Nedense, her zaman, kurumun başına geçmeye hevesli kimseler bulunur. Bütün Osmanlı tarihi, kellesi uçurulan, malı mülkü zaptedilerek çoluk çocuğu süründürülen vezirlerin öyküleriyle doludur. Böyle olduğu halde, yine de sadaret makamında gözü olan sayısız insan çıkmıştır. «Müesseseler şahıslarla kaaim eğildir». İnsan'ı devirmek, yıkmak için bu formül, bu tehlikeli de olabilecek yasa elde oldukça, memlekette eski deyimiyle «kaht-ı rical» bütün şiddetiyle egemen olacaktır.

«Birey» e değer verelim; onu menfaatçilerin, kötülük yapmayı hastalık derecesine vardırırmış Şark madrabazlarının oyuncağı olmaktan kurtaralım.

Bir Yıl

A. TURGUT

Şiirin de, bütün öbür sanat kolları gibi, gelişmesi, duraklaması yahut gerilemesi; kısaca hayatı, macerası, uzun yıllara geçişir, geniş bir zaman parçası içinde izlenebilir ancak. Örneğin Hece şiirinin gelişmesi, kişiliğini bulması, yozlaşması, bir yirmi-beş - otuz yıllık mâceradır. Çünkü bir bakıma şiirin gelişmesi, bir insan hayatının, bir insan düşüncesinin hatta fizyolojisinin gelişmesidir. Yani ozanın gelişmesidir. Bu yüzden, bir şiir kuşağının, bir şiir anlayışının bir yıllık bir kesitini alıp inceleyerek, bu incelemeden, o şiir üstüne yargılara, sonuçlara varmak çoğunlukla yanltabilir kişiyi. Ölümsüz şiirin yaşaması yanında bir yıl nedir ki?

Bununla birlikte, verilen örneklere, yayımlanan şiirlere bakarak, şiirimizin bir yıllık durumu üstüne bazı sözler söylenebilir. Ama bu, bu yazı çıktıktan hemen sonra, hatta belki bu yazı ile birlikte yayımlanacak üç beş şiirin, bu yazıda varılan yarguları, sonuçları tepeden tırnağa değıştirmeyeceği anlamına gelmez. Bir yıllık bir dönem için üç beş güzel, ama gerçekten güzel şiir hiç de az bir sayı değil. Aslına bakarsanız, bir yıl içinde yayımlanan yüzlerce şiirden ancak üçü beşi, o dönemin şiirleri olarak geleceğe kalabilir. Öbürleri ancak bir ortam yaratmağa yararlar.

Bu yıl da, (27 Mayıs'a kadar) İkinci Yeni üstüne yapılan yazışmalar, tartışmalarla geçti sayılabilir. Ama bütün bu yazışmalar, tartışmalar gene de İkinci Yeni'ye bir açıklık, aydınlık getirmede. Bizim kamımıza göre bunun sebebi, yazarların ya İkinci Yeni olmaları, yahut tam tersi İkinci Yeni'ye karşı olmaları idi. Hattâ bu yazışmalar, kaç türlü İkinci Yeni olduğunu bile ortaya çıkaramadı. Yazarlarımız, ozanlarımız için hemen hemen fili tanımlamak gibi birşey oldu bu. Kimileri onu anlamsız, kimileri gereksiz, kimileri saçma buldular. Bazısı, yahut bir tanesi daha da ileri gitti; hem küçümsedi, hem bütün İkinci Yeni ozanların çıkışını kendisine bağladı. Bu tartışmalar, yılın son günlerinde - Yeditepe'nin yaptığı bir soruşturma yüzünden - bir soyut-somut tartışması halini alacağı benziyor.

Yılın en en önemli olayı elbette 27 Mayıs'ta yapılan devrimdir. Devrimle birlikte bütün dergilerimiz birdenbire, özgünlük şiirleri ile, devrim şiirleri ile doluverdiler. Bunların çoğunun şiirle de, devrimle ilgileri pek uzaktı. Birçoğunun sadece devrim üstüne şiir yazmış olmak için yazıldığı, ilk bakışta anlaşılıyordu. Bu devrim şiirleri furyası, hiçbir sağ-

lam örnek verilmeden tavsamışa benziyor. Devrim şiirleri döneminin en dikkate değer özelliği, bizce, şiirimizde birden, bir geriye dönüşü getir-
mesidir. Yapıda, anlatımda, görüntülerde apansız bir geriye dönüş. Bu
dönemin en başarılı şiirleri galiba Fazıl Hüsni'nün „Özgürlük Alanı“nın-
daki şiirleri.

Devrimle birlikte yazınımıza geliveren geniş özgürlük havası, bazı
yazarlarımızı yanılttı. İkinci Yeni'nin, düşürülen idarenin baskısından sin-
miş, bu baskıdan yılıp kapalılığa, soyuta yönelmiş bir şiir olduğunu dü-
şünerek, „İşte Özgürlük!“, dediler. „Yazın bakalım şimdi.“ Bu, siyasal, top-
lumsal, tutumbilimsel baskının, ozanın yaşamasını etkilemesi bakımından,
şiire de geçmesi, şiiri de etkilemesi düşünülebilirdi elbet. Ama bunların
şiiri doğrudan doğruya etkilediği, kapalılığa, soyuta götürdüğü yanlış bir
düşünce idi bizce. Şiir bir yerde, kendi kurallarına, kendi biologique ku-
rallarına uygun olarak değişiyor yahut geliyordu. Birtakım toplumsal
olayların bu gelişmeyi, hızlandırması, ağırlaştırması, hattâ buna yön ver-
mesi bile düşünülebilirdi. Ama bu gelişmenin, değişmenin kaçınılmaz zo-
runluğunu önleyemezdi. Nitekim, 27 Mayıs olayı da sonunda, şiirimizin
gidisini değiştirememiş, sadece bir thème olarak girebilmiştir ona. 27 Ma-
yistan sonra yazılan ve devrim şiirleri dışında kalan bütün şiirler, şiirimi-
zin doğal gelişmesine uygundur. Öyleyse şiirimizi Orhan Veli'den İkinci
Yeni'ye getiren siyasal baskı değildir.

Ayrıca soyut şiir karşısında bazı yazarlarımızın garip bir şekilde te-
laşa düşmeleri de anlaşılabilir birşeydir. Bu belki bir parça da, soyut - so-
mut kavramları üstünde yeterli bilgimiz olmadığından geliyor. Birden
anlayamadığımız, tadına varamadığımız şiirleri hemen soyut olmakla suç-
landırıyor, böylece onun tadına varamamış olmamızın suçunu üstümüzden
sıyrıp, soyuta yükleyiveriyoruz.

Soyut - somut konusunun önümüzdeki yıl içinde daha geniş bir şe-
kilde ele alınması, bunlar üstüne daha açık seçik düşünmemizi sağlayaca-
ktır.

Yıl içinde irili ufaklı bir çok şiir kitabı yayımlandı gene. Bizim kana-
mıza göre, büyük ölçüde dikkati çeken, üzerinde uzun boylu durulacak
kitap yok. Yılın en ilgi çekici kitabı belki de Ülkü Tamer'in „Gök Onları
Yanıltmaz“ı. Düzenlenişi bakımından değil, içindekilerle. Ülkü Tamer, gö-
rüntülerini daha bir bütün adına kurduğunda, daha bir bütüne' yöneltti-
ğinde çok daha sağlam şiirlerle çıkacak karşımıza.

1960, galiba şiirimiz için pek verimli olmadı. Şiirimiz kazandığı yeri
kaybetmedi belki, ama ileri de gidemedi. Ama yukarıda da dediğimiz gibi,
şiirin ölümsüz yaşamasında bir yılın yeri nedir ki?

Bu yıl bizi gönen diren - gönen dirmeli mi- başka bir şey var. Dergi-
lerde, kenarda köşede yayımlanan şiirlere bakarak söylüyoruz. İyi şiirler

Pablo CASALS'la Konuşmalar

(Geçen sayıdan devam)

Çeviren : Alâeddin BILGI

Bir defa bana, hiç bir konserimi geri bırakmadım demişsiniz.

Doğrudur. Öyleki yılda ortalama 150 - 200 konser verdiğim zamanlar olmuştur. Yalnız bu, sahneye her çıkışımda kendimi formumda hissettiğim anlamına gelmemeli. Berlin'de bir gece öylesine bitkindim ki çalarken bayılmışım.

Konser yarıda mı kaldı yoksa?

Yoo. Yarım saatlik bir aradan sonra devam ettim. Sanatçı bu gibi durumları karşılamaya hazır olmalı ve fizik rahatsızlıklarını iradesiyle yenebilmeli.

Charlie Chaplin için ne düşünüyorsunuz?

Hayranlığım sonsuz. Bu günlerde, unutulmaması gerekli bir fazileti hatırlamak kişiye rahatlık veriyor: basit insana sevgi, zavallılara merhamet. Chaplin'in bunu pandomimle alayla yapması ayrıca övülmeye değer. Yöneticilerin onun politik görüşleriyle uğraşmaları çok yersiz. Allaha tan ki halk

sağ duyusu daha baskın. Şarlo'nun ne denli büyük bir sanatçı olduğunu hep biliyoruz.

Orkestra idare etmek isteğini ilk ne zaman duyduunuz?

Çocukken org çaldım. Kilise korosunu idare etmeye can atardım. Hep içimden, tenorlara, sopranolara, şöyle söyleyin, böyle söyleyin diye kanışmak gelirdi.

İlk ne zaman orkestra idare ettiniz?

On beş on altı yaşlarındaydım. Granados, ilk operası olan Maria del Carmen'in provalarını kendisi çok sinirli olduğu için idare etmemi istemişti.

Sizce bir orkestra şefinde bulunması gerekli belli başlı vasıflar nelerdir?

Herşeyden önce orkestra şefi büyük bir icracı olmalı. Kişisel fikirlerini müzisyenlerine ifade edebilme, onları ikna etme kabiliyeti olmalı. Şefin her sözünün orkestraca anlaşılması, benimsenmesi mutlaka gereklidir. Bu oldumu müzisyenlerin iyi niyet ve hevesleri

---

daha çok genç, adı bilinmiyen ozanlardan çıkıyor. Ünlü ozanlarımızdan çoğu vardıkları yerdeler artık. Böylece yeni bir şiir kuşağının geldiğini düşünebiliriz belki de.

Buna gerekmesi de yok değil şiirimizin.

ne güvenebilir, böylece de şahsen hiç hoşlanmadığım zorlamalar olmaz.

Prova yetersizliğine ne dersiniz?

Bu konuda hiç bir uzlaşma kabul edemem. Bir konser yönetmem istendi mi hemen üç uzun provayı şart koşarım. İyi bir orkestra da olsa sadece «yönetmek» yetmez. Bütün ayrımlara girilmeli ve bunlar bir bütün içinde erimeli. Bu da zaman işi. Tıpkı çello ile yaptığı mı orkestra ile yapmak isterim.

Orkestra çalgıcularının çoğuna musallat olan «belli bir şeyi her zaman tekrarlamaya» ne dersiniz?

En önemli teklilerden biridir bu. Yönetici, orkestraya sızmak için fırsat kollayan kötü alışmalarla ve otomatiklemeyle daima savaşmalıdır. Bunu yenmek için yönetici çalgıcuların sanat duygularını daima canlı tutmalı, tekniklerini musikinin emrine vermelerine imkân hazırlamalıdır. Bütün gaye musikiyi dile getirmek olmalı.

Bir tenkitçi size, «Bir gün orkestra yönetiyorsunuz, ertesi gün başka bir yönetme altında çello çaluyorsunuz. Komutanlıktan erliğe nasıl hemen geçiyorsunuz?» diye sormuş, siz de «Ben her zaman komutanım» demişsiniz.

Herhalde demişimdir. Fikirlerimin büyük orkestra sefleriyle paylaşıldığını söylemek istemişimdir. Çok önemli olan bu içten bağlantı hemen kuruluyor. Bu sebepten müzikal açıdan benim için yönetici ya da solist olmanın farkı kalmıyor.

Çalarken içinizdeki orkestra şefi sizi rahatsız etmez mi?

Pek rahatsız etmezse de ondan tamamen kurtulduğumu da söyleyemem. Dikkatimi çello üzerinde ne denli toplasam, gene de herşeyi duyarım: ikinci kemanın geç ya da erken girişi, ritmin sallanması, kötü bir entonasyon gibi. Rahatsızlanırım ama elimden ne gelir.

«Bach mucizesi henüz öteki sanat alanlarında görünmedi» demiştiniz.

Doğrudur. Bach musikisinin en üstün dehasıdır. Söylenmesi kolay ama önemi pek büyük olan bu sonuca vardım ben. Her şeyi bilen ve duyan bu insan, üstünlüğüne inanmadığı tek bir nota bile yazmamıştır. Bütün asil düşüncelerin özüne ulaşmış, bunu en iyi, eksiksiz şekilde yankılayabilmiştir.

Bütün asil düşüncelerin özüne ulaşmış, bunu en iyi, eksiksiz şekilde yankılayabilmiştir.

Her sabah piyanoda Bach'ın Prelüd ve Füglerini çalarak yeni bir güne başladığınızı duymuşum.

Öyledir. Sant Salvador'daki evimde hizmetçim Thereza o kadar çok duymuş ki «Well - Tempered Clavier»nin temlerinin çoğunu söyleyebilirdi. Bu musiki tam bir gençlik iksiri. Ruh tazeler, günlük çalışma için gerekli sakin ve keyifli bir ruh hali verir.

Bir tenkitçi «Well - Tempered Clavier» bestecisi için, besteciler içinde en az psikolojik olandır diyor.

Tamamen saçma. Bach'ın eserlerinde bütün psikolojik incelikler vardır. Örneğin, Prelud ve Fugler büyük müzik eserleridir. Bunların objektif, eserler olduğunu, icracının bunlar üzerinde herhangi bir rolü bulunmadığını iddia edemezsiniz. Formlarına rağmen bunlara canlılık veren yapılarındaki serbestliktir. Cherubini bu besteleri Bach'ın anladığı gibi kabul etmiyordu. Ona göre, serbest oldukları için bunlar füg sayılamazdı. İşte bu da gösteriyor ki, Bach füg'ü kuru ve biçimden ibaret saymıyor, bir anlatım aracı olarak kabul ediyordu. Söyliyecek şeyi olmiyan bir kapıyı hiç konuşturmaya kalkmıyordu. Ne mükemmel. Hiç zorlama yok. Üstad, müzikal bir zorunluluk olmadıkça genel yapının içindeki bir kısma el sürmüyordu. Yaratmanın en doğru yolu budur.

Bu eserler topluluğu Bach'ın ne büyük bir ruha sahip olduğunu gösterir diyor bir tenkitçi.

Öyledir. Bach milletler arası bir deha olduğu için, asil bir ruha yakışmayan, kötülük, küçüklük gibi duygular dışında bütün duyguları dile getirmiştir. Eserlerinde öyle duygular vardır ki sözle anlatılmaz ya da sınıflandıramaz. İşte bundan Bach'a ben volkan derim.

«Fug Sanatı» adlı eserine ne dersiniz?

Musiki ilminin erişilmez bir âbidesi. Bu denli büyüklüğü zor kavrarız. Sanki Bach, «Şimdi size ne olduğumu, ne yapabileceğimi göstereceğim,» diyor gibidir.

Mozart'ın ihmal edildiği devirleri de yaşadınız.

Evet, öyleydi. Programda, Beethoven, Wagner gibi besteciler yanında boşlukların doldurulması için senfonilerinin kullanıldığını çok görmüşümdür. Bir süs gibi düşünülürdü. Hoş, tatlı, fakat gene de bir süs. Böyle de olsa çok iyi hatırlarım, örneğin Sent Sans gibi öyleleri vardı ki Mozart'a bu günkü yerini vermiye daha o zamandan hazırды.

Mozart'ın dehasını tanımlamak zor, her türlü tanımın dışında.

Bütün dehalar tanımlamaların üstündedir.

Korkunç şeyleri canlandırırken bile Mozart lâtif olmayı bilmişdir diyor bir tenkitçi.

Mozart için lâtif ve hoş, sözleri pek çok kullanılmıştır. Üstadın sarayında «şiddetin» de canlandırıldığı kısımlar vardır. Musikide kötü kişileri karakterize ederken lirikde olsa bir besteci bu duyguları nasıl görmezlikten gelebilir? Besteci kişilerini sanat ölçüleri içinde ustaca canlandırmışsa ne demiye hakkımız olabilir?

Beethoven, Mozart'ın Don Juan Operası hakkında, «kutsal bir sanatın rezilce konularla uğraşarak kendisini küçültmemesi gerektiğini» söylemiş.

Beethoven yaşlandıkça, kardeşlik ve saflığa olan eğilimleri gitgide kuvvetlenmişti. Don Juan'ın teması bu asil ahlâkçının hoşuna gitmemiş olabilir.

Beethoven, Mozart'ın en iyi eserinin Sihirli Flüt olduğunu söylüyor.

yor. Don Juan İtalyan etkisi altında diyor.

Sihirli Flüt'ün bazı temaları da İtalyan olabilir. Bach da Passion'larında İtalyan Resitatiflerini kullanmamış mıdır?

Arthur Honegger, Beethoven için diyor ki, «Halkı en çok şaşırtan şey büyük bestecinin sağır oluşu. Bence bestecinin bu eksikliği «dört duvar» arasına kapanmasına, bütün gücüyle dehasını tek bir noktada toplamasına sebep olmuş, böylece de o günlerin budalalık ve adiliklerinden uzak kalmıştır.

Sağırılık herhalde Beethoven'in karakteri üzerinde etkili olmuştur. Bununla beraber, o muazzam zihni kudreti hepimizi olduğu gibi onu da saran hervakitti bayağılıktan korumaya yetedi.

Beethoven'i bir insan olarak nasıl görüyorsunuz?

Çağdaşlarının ifadelerinde, hayatını yazanların eserlerinde ve bıraktığı dokümanlarda olduğu gibi. Kafamda bana öz ayrı bir varlık canlandıramıyorum. Yalnız Beethoven'i gördüğümü ve onunla konuştuğumu söyleyebilirim. Tabii rüyamda. Son devrin Beethoveniydi, büyük fakat sakin bir kederle dolu Beethoven.

Fidelio'da bestecinin, lirik bir sahne yazarından çok bir şair olarak görüldüğü söylenir.

Öyledir. Herkes Beethoven'in sahnede pek rahat olmadığı fikrindedir. Belki doğrudur. Böyle de olsa Fidelio'nun dinleyici üzerinde bıraktığı o unutulmaz etkiyi kimse inkâr edemez.

Wagner bir eserinde, Dokuzuncu Sentonî'nin Dresden'de 1849 yılındaki son provasından sonra Bakunin'in kendisine, «Gelecekteki evrensel bir hercümerde bütün musiki yokolsa, bu sentoninin korunması için hayatımız pahasına da olsa birleşmeliyiz.» dediğini naklediyor.

Gerçekten bu eser ebediyen yaşamaıya lâyıktır. Belki de Bakunin son kısımındaki «Kardeşliğe Şarkı'yı düşünmüş olabilir.» Seid umschlungen, Millionen. (*) — Bu çağrıyı duymak ve ardından hidrojen bombasını düşünmek... İnsanın kanını donduran gelecekle ilgili bütün tahminlere ve tehlikelere rağmen inancımızı yitirmemeliyiz. Neşeye Övgü'nün bir gün olup bütün insanlarca hep bir ağızdan söyleneceği günün geleceğine ben her zaman inandım ve inanacağım.

Hans von Bülow, «Well - Tempered Clavier, Tevrat; Beethoven'in sonatları, İncil'dir.» diyor.

Olabilir ama ben Well - Teppered Clavier'yi hem Tevrat, hem de İncil olarak kabul ederim. Daha önce de dediğim gibi o bütün musikinin temelidir.

Darius Milhaud, Wagner'in eserlerini Hitler trajedisinin bir başlangıcı gibi görüyor.

Bir noktaya kadar mümkündür. Biraz daha incelersek Brahms'dan da Alman Operasının yaratıcısı Mozart'dan da aynı şekilde bahsetmemiz gerekir. Bakın size Brahms'ın Kopenhag'da başına gelenleri anlatayım: Brahms bu şehre bazı

eserlerini yönetmek için gitmiş. Bütün Danimarkalıların milletçe övündükleri Thorwaldsen Müzesi'ne götürmüşler kendisini. Biliyor musun Brahms ne demiş? «Bu heykeller niye burada? Berlinde olmaları gerekir.» Bu sözler öylesine bir kırgınlık yarattı ki Brahms ilân edilen konserleri veremedi dündü. Bazı sanat eserlerinde millî duyguları bulmak çoğu zaman tabiidir. Bütün tehlike bu duyguların üstünlük ve hükmetme kompleksine âlet edilmesindedir.

Bir defasında bana Brahms'in musikiyle ilk karşılaşmanızın unutulmaz olduğunu söylemişsiniz.

Evet gerçekten büyük etkisi olmuştu. Çocuktum ve hiç kimse kendisinden bahsetmemişti. Olağanüstü bir ustanın musikisini dinlediğimi hemen anlamışım.

Brahms, Keman Konçertosu ile Double Konçertosunu yazarken yakın dostu Joachim'den teknik bilgiler aldığı doğru mu?

Evet, Brahms, Joachim'in bazı tavsiyelerine uydu ama hepsine değil. Bu konudaki yazışmalarını okudum. Örneğin, Double Konçerto sunun finalinin yumuşatılması hakkındaki Joachim'in teklifini Brahms (hence haklı olarak) kabul etmedi. Zira bu Brahms'in son muvmana vermek istediği karaktere zitti.

Brahms'in sentonik eserleri bir gelişme değil, bir devamlılık gösterir.

Peki ama sanatta gelişme nedir? Önce bu soruya doğru bir cevap aramak gerekir. Söz Brahms'

dan açılmışken geçmiş bir olayı anlatmak isterim. Bir konserde Brahms'in Çello Sonatı çalınıyor. Piyanoda Brahms kendisi. Sonatın başlangıcı oldukça sert vurgulu. Bir aralık çelist, «üstat diyor sazımı bayağı duyamıyorum.» Çelist'in çalışına zaten sinirlenen Brahms, «Aman ne büyük şans.» diyor.

Bir besteci diyor ki: «Dokuzuncu Sentoni, XIX yüzyılın insanlarının rahatını nasıl kaçırmışsa İlk Bahar Ayını de XX. yüzyılda aynı şeyi yapmıştır.»

Katiyyen iştirak etmiyorum. Strawinsky'nin kabiliyetini, eserinin ilginçliğini kabul etmekle beraber bu iki eseri kıyaslamak pek saçma olur.

Ateş Kaşunu, Petruşkayı, yani ilk devrenin Strawinsky'sini beğenir misiniz?

Pek çok. Son yıllarda onun bize verdikleri gerçek Strawinsky değil. Bütün duygulardan sıyrılmış sadece teknikle uğraşır gibi bir hali var. Gerçek Strawinsky melodili, renkli ve fevkalâde hassasdır. Ne yazık ki, bütün bunlar hiç görünmüyor artık.

Bir defasında bana Picasso ile Strawinsky arasında bir paralellik bulunduğunu söylemişsiniz, o da «bütün eserlerim denemedir.» diyor.

Yüzyıllarca musiki üstatları denemelerini kendilerine sakladılar. Halka sadece içden duydukları, üzerinde düşündükleri ve olgunlaştırdıkları eserleri takdim ettiler.

Sanattaki evrimi kimse durdurmaz.

Tabii evrimle, geçmişle bütün bağları koparmayı birbirine karıştırmamalıyız. Müzisyen bir kızgınlık anında geçmiş denemelerle bağlarını koparmadan da yenilikler deniyebilir ve denemelidir de. Normal bir yörünge takibeden evrim daima vardı ve ilerde de olacaktır.

Modern bir besteci çalışırken pek keyiflendiğini söylüyor. Siz de aynı şeyleri söyleyebilir misiniz?

Bir icracı olarak aynı şeyi söylemek epey zor. Besteci için yaratmanın verdiği bir zevk olabilir. Belki böylece vaktin nasıl geçtiğini de anlamıyabilir. Ama icracı zamanı ipe çeker. Hiç değilse bu benim için böyle oluyor. Her anın coşmasını duyar. Bu gün üzerinden geçtiği bir parçayı yarın gene tekrarlıyacaktır. İnsana öyle gelir ki bir türlü hedefine yaklaşamamaktadır. Her sanatçının ulaşmak için çırpındığı ideale varmak için bütün hayatımca çalıştığım halde daha çok uzağım. Konserden sonra yatağınıza uzandınız mı icranız kabus gibi üzerinize çöker. Ah neler yapılabildirdi dersiniz. Bütün hatalarınız tek notuna kadar kâhanızda birer birer canlanır. Ne denli alkışlansanız o başarı anı çabucak unutulur, eksikliklerinizle başbaşa kalırsınız.

Uzun yıllar halk önünde çaldığınız halde, konserlerden önce galiba hâlâ sinirleniyorsunuz?

Rastladığım bütün icracılar hep bu sahne korkusundan yakınmışlardır. Yalnız Fritz Kreisler sahne-ye çok rahat ettiğini söylerdi. Fa-

kat benim kadar sinirlenen ve heyecanlanan galiba yok. Halk önünde vereceğim her konser kabus gibi çöker üzerime.

... Ve birkaç yıl sonra bu seferde Naziler halka zulmetmeye başladılar.

Öyle ... Einstein, Thomas Mann, Bruno Walter gibi ilim ve sanat adamlarının ırkları ya da fikirleri yüzünden memleketlerinden ayrıldıklarını görünce durumu protesto etmenin gerektiğini düşündüm ve aydın ve sanatçı hürlüğü iade edilmedikçe Almanya'ya gitmiyeceğimi ilân ettim. Ardından Mussolini de Nazileri taklit edince İtalya'ya karşı da aynı tavrı takındım.

Oysa Alman halkının size karşı büyük sevgisi vardı.

Gerçekten de onlardan ayrılmak bana çok acı veriyordu ama böyle davranmakla Bach'a, Beethoven'e ve onlara temsil ettikleri fikirlere bağlılığımı belirtiyordum. Öte yanda ise taassup ya da ahlak zayıflıkları ile memleketlerinin şan ve şerefini iki paralık eden bir kitle vardı.

Bu tutumunuz ile sonradan aldığınız tavırlar sanatla politika arasındaki münasebet konusunda epey tartışmaların çıkmasına yol açtı.

Ben politikacı değilim, olmaya niyetim de yok. Ben sadece bir sanatçıyım. Yalnız asıl sorun, sanat bir vakit geçirme aracı, büyük bebeklerin bir oyuncuğu mudur yoksa derin ve insan bir anlamı var mıdır? Sanatçı politikacı olmuşa-

Beyaz Adamda Damar İçin

B

eyaz adamdı ama dalga dururdu saçlarında sarı. Kutup ayılannın oturuşu dursa bir martaval başlasa çiftiyi omuzuna dayardı. Buruşuk bir kalkış doğardı yüzünde tatlı acı. İlâç satıcısı bir yaygan otu ve çileği verirdi. Gizlice gün tarlasına güneş ayaklarıyla vursa izinde korkak kurbağalar. İşleri karmakarışık pazar baharında bir takım insanlar ölse bir takım insanlar madalya alsâ diye. Ucunda döğüş olunca örneğin ceketini duvarlara asardı. Siyah boyada büyür gibi ağlardı sonra.

Bahçeye insan sevinci bir kıraç toprak ağrısı indi.
Taş yüreğine seninkinin batacak sesi indi. Kuş
dediğimiz gül sanısı veren güvercinler.

Matlu AYDIN

bilir ama bence, mademki insanlık şeref ve haysiyeti söz konusudur neye mal olursa olsun sanatçı taraf tutmak zorundadır. Ayrıca politika kelimesi iyi niyetle kullanılmayınca bir çok kötülöklere paravana olabilir. Kendi yurdumu ilgilendirmedikçe başka memleketlerin iç işlerine karışmamak anlamına gelebilir. Bizim söz konusu ettiğimiz politika insan haklarını çiğniyen hükümetlerin tutumu ile ilgili. Bu durumda bütün millî hudutları aşan ahlâk yasaları bahis konusu. Ve iyi niyetli herkes, ama herkes, bu yasaların, bu prensiplerin ayaklar altına alınmasına

karşı gelmelidir.

Fildişi kuleye çekilen sanatçı?

Haksızlıkla, adaletsizlikle savaşmak yerine sanatçının tarafsızlığını bahane ederek kule'ye çekilmek pek kolay. İnsanları küçültmesi de-ğil yüceltmesi gereken sanat anlayışımı her zaman açıkladım. Sanatçı da insandır ve hemcinsleriyle olan ilgisini bağına şu ya da bu bahaneyle kesip atamaz. Suçsuzların kanlarının aktığını, kurbanların göz yaşlarını görünce bunlar benim için musikiden de çello resitallerimden de daha önemli geliyor. Hepsii bu.

Gece bastırıyor

H
iç dua bilmiyorum sen tanrına söyle
Dümdüz bozkırda yürüyorum hep yürüyorum
Yolların hiçbiri denize çıkıyor
Toz duman içinde eritilmiş kurşun bir uyku geliyor
Gözlerimi düşün ne haldeler
Sen tanrına söyle ben buradan çıkamam
Sensiz buradan çıkamam dua da bilmiyorum
Gece bastırıyor söyle

Aklıma gelenleri tutuyorum ya
Bir bozgun başlar handeyse başlar
Yalnızlığı yeniyorum ya
Usulcacık bir türkü mırıldanıyorum ya
Ellerim ekmek torbasını boşuna karıştırıyor
Yüreğimde olumsuz bir kan var ya
Sen tanrına söyle bir daha söyle
Gece bastırıyor söyle

Ben uyanınca nerelere gidiyorsun kuşkudayım
Tam buldum derken yeniden yitiriyorum seni
Gece bastırıyor sivrisinekler öteki adsız böcekler
Ayaklarıma devedikenleri dolanıyor
Seni yitirdiğim her yerde duruyorum
Her çalının ucunda her yıldızın dibinde
Rüzgâr ayaklandırıyor sıcağı söyle durma
Kapılar kilitlemeden söyle

Sen uysal tanrına söyle
ular duruldu tam zamanıdır türkü durdu
Ölümsü kokunu duyuyorum duvarı yoklayarak
Elim bir tele takılıyor bir ezgi yayılıyor odaya
Sen tanrına söyle tam zamanıdır.
Duygular incelmıştır Deniz yükselmiştir yağmur durmuştur
İri bir şakayık gürül gürül açılmıştır
Sen tanrına söyle söyle

İbrahim GÖNEN

Metin Eloğlu'yla bir Konuşma

DOST

— **HOROZDAN KORKAN OĞ-
LAN'da, önceki şiir anlayışına ay-
kırı bir tutum, bir deney var mı?**

— Yok, Dilde, işlenişte, yapıda birçok değişimler olağan. Yazdıklarım biriktikçe bir kitapta topluyorum; bu ara şiirimin gidişi de kendiliğinden beliriyor; edindiklerim de, yitirdiklerim de ortada. Her kitabıyla bir başkalık, sil yeni baştan; sıçramalar sunmak, şiirini yaşantılarının değil de, soyut, dizinsel etkilerin üzerine kuranların harcı. Yaşamımı yılaşımı yeniliyemiyorum ki.

— **Eski şiirlerinde ölçüden uya-
ktan kaçınır gibiydin. Oysa yeni ki-
tabındaki şiirlerin çoğu uyaklı;**

daha kolay akılda kalsın diye mi?

— Yok öyle bir kaygım. Belleğimi yokluyorum da, unutamadığım şiirlerin çoğu ölçsüz uyaksız. Bir şiir iki dize de olsa, tadılmadık bir deyiş güzelliği, yapı bütünlüğü taşımadı mıydı, neylesen usa yerleşmez.

— **Bizde yeni bir şiir akımının kökleşip geliştiği'ne inanıyor mu-
sun?**

— Akım değil ama, tavsamış bir şiir serüvenini yeni ilkeler, yeni bulgularla, yeni bir amaca yöneltmek isteyenler var.

— **Nasıl bir amaca?**

— Resim'in önderlik ettiği bir amaca: o nasıl renk, çizgi hürlü-

ğü, hattâ başıboşluğu ile öz verilerine, gerçek bağlılığına kavuşabileceğini umuyorsa, bu yolda rastlansal, araçsal güzellmeleri de bağına basıyorsa; şiir de salt sözcüklerle, somut anlamlardan arık görüntülerle yetinip, gelmiş geçmiş tüm şiirlerde bölük pürçük zaten bulunan oyunları, çerezleri yoğunlaştırarak yeni bir esthétique kurabileceğine inanıyor. Resim'in bu bağımsızlık savaşı müziği de etkiledi; ama onların durumu, olanakları şiirinkilerle eşit değil ki..

— Niye?

— Şiir; resim, müzik gibi ilkten göze, kulağa seslenen görülcü, iştilici bir sanat değil de ondan. Şiir bir «kelâm» sanatı olduğundan, tanımladığı nenlerin, bildirisinin düşünceyle duygularla alış verişiyardı. Tüm yapısını bulgularla, bireysel sapçılıklarla donatan bir şiir çabuk yoruluyor, ozansızlaşıyor. Eskiden kimi sözcükler, konular, deyimler ozansızlardı: - meyhaneler, bülbül, ayışığı, âvarelik, liman, ekmeğe pırasası, hürlik özlemi, Memiş ağa, yaşamak sevinçli gibi.. - şimdiyse söz konusu ettiğimiz şiirin bismillâhi ozansı.

— Şiir o mutlu gücünü, önemini yitiriyor mu yani?

— Şiirin kişiöğlü için cayılmaz bir gereksinme olduğunu sanmıyorum. Hele çağımızda, bilimsel bir güç, bir nitelik taşımayan çabalardan, onların ürünlerinin gereği, önemi savunulamaz kanısındayım. Gelişmiş toplumlarda bu tür uğraş-

lar sayısı pek artmaz bir azınlığa, kişisel mutluluk savaşlarında ekleme bir coşkunluk sağlayabilir belki.. Ama bizde? Bir dilimiz bile yok. Dilediğimiz katlara, kuşaklara neyle meram anlatalım? Baksana, yüz kişimizden yetmiş mühür kazdıyormuş daha! Böylesine bir ortamda gel de, çağdaş, Fransız, İngiliz, Amerikan şiirini Türk'e, Türkçe'ye uygula bakalım..

— Peki, şiirin soyutluğu, somutluğu konusunda ne düşünüyorsun?

— Öz niteliği yorumsaq olduğundan, şiir zaten soyut bir nesne. İstediğimiz, yüzgöz olduğumuz şiirler bize somutmuş gibi geliyor; yok şu bakımdan güzel, aydınlık, yok bu açıdan yararlı diye avunup duruyoruz. Oysa bir şiirin gerçekten somut değerler taşıyıp taşımadığı, yazıldığı dilin kamu düşüncesini dürtten, düzenliyen olanaklarıyla oranlı, Dostoyevski, şiir üzerine bir yazısında Puşkin'i açıklarken; onda ulusal düşüncemiz şöyle bir boy göstermekle kalmamış, bir gerçek, bir bütün olarak öz deyimini bulmuştur, diyor. Bu soy olanlara can kurban!

— Anlaşılan, şiirin çağımızda, hele ülkemizde bir işe yarayabileceğini yadsıyorsun. Öyleyse, şiire olan bu tutkun, özenin niye?

— Dedem kanarya besler, üretirmiş. Babam bahçevandı; yıllarca, sardunya - karanfil melezi bir çiçek var etmiye çalıştığını hatırlıyorum. Onlara çekmişim herhalde...

Hacıyatmaz Üzerine

BU BİR TİYATRO ELEŞTİRİSİ DEĞİLDİR.

Nezihe MERİÇ

Ankaralılar üç haftadır, kâhkahalarla, kasıklarını tuta tuta, hah hah hay! diye solukları kesilerek gülüyorlar. Küçük Tiyatro'da Cevat Fehmi Başkut'un, Hacıyatmaz adlı oyunu oynanıyor.

Yazarın içinden gelmiş, oturup yazmış, «Edebi Heyet», içinden gelmiş, alıp kabul etmiş, rejisör'ün içinden gelmiş, özene bezene sahneye koymuş, oyuncuların da içinden geliyor oynuyorlar. Nedir bu Hacıyatmaz? Cevat Fehmi Başkut'un oyunlarını bilirsiniz. Hepsini birbirine benzer. Burada da, bir, alavere dalavere dalkavuk Rıza Şeker, böylece kazandığı yolla kurduğu rahat hayat, kansı, kansının aşkıları, A partisine uşaklık, o yıkılınca, hemen B partisine geçiveriş C partisi, D partisi v.s. Parti ileri gelenlerinin ellerinin eteklerinin öpülmesi, uşaklığın sürüp gitmesi.. Bunların karşısında, gene bütün oyunlarında olduğu gibi vatan millet üzerine yakıcı söylevler uçuran, namuslu, temiz, dar gelirli biri. Sonunda, devrim oluyor memlekette. Rıza Şeker bu, burada da yıkılmıyor. Asker idareyi ele almıştır, Rıza Şeker de çakıyor selâmı: «Buyurun binbaşım!»

Dalkavuk Rıza Şeker'i Saim Alpago oynuyor. Samanyolu'nun, unutulmaz Saim Alpago'su. Hem ne oynamak! Ballandıra ballandıra, tadını çıkara çıkara. Biz buradayız işte. Şöyle bir sorumuz var: Cevat Fehmi Başkut'un bu oyunu yazmaya, «Edebi Heyet'in kabul etmeye, Saim Alpago gibi ünlü bir oyuncunun oynamaya hakları var mıdır, yok mudur? Ne demek istediğimizi biraz açıklayarak anlatalım.

Memleketimizde bir devrim olmuştur. Önce şu var: Bu devrim isabetlidir, değildir. İyi olmuştur, olmamıştır. Yerindedir, değildir. Olmalı ya da olmamalıydı. Neden öyledir, neden değildir. Bunların hepsi tartışılabilir, hepsi üzerinde konuşulabilir. Ama tartışılmayacak bir yer var: Bu devrim insanın rezil edilmesine, batışına, açlığa, ahlâksızlığın alıp yürümesine bir baş kaldırıştır. Bir karşı çıkıştır. İnsanlığımızı kurtarmak için bir topluluğun kelleyi koltuğa alışıdır. 27 Mayıs burada büyüktür, kıtsaldır. Ona dokunulamaz. 27 Mayıs sabahı radyolarımızın başında titremedik mi? Göz yaşlarımızı tutabildik mi? O gün ilk olarak, hepimiz bir mutluluk duygusu içinde birbirimizin boynuna sarılıp, birbirimizi öpmedik mi? Sevincten sokaklara fırlamadık mı? 27 Mayıs olmuştur ve bir yerde durmaktadır. Bu yer anlatılamaz, tanımlanamaz. Bu yer duyulur. Bu çok söylenmiş bir sözdür ama, böyledir. Gene böyle önceden kestirilemeyen, gene böyle ancak

duygular yoluyla bulunan bir gün gelecektir. O zaman bu 27 Mayıs devrimi, romanlara, oyunlara, destanlara konu olacaktır. Okurken seyrederken, biz, onu yeniden yaşayacağız. Yüreğimiz çarpacak. Böyle bir gün oldu devrim tarihimizde diyeceğiz. O gün, her gördüğümüz Mehmet'i, her gördüğümüz Al bayrak'ı nasıl alkışlamışsak, gene öyle alkışlayacağız, gene gözyaşlarımızı tutamayacağız. O gün biz, şehitler verdik. Ölüm geldi bizim uğrumuza gencecik kardeşlerimizi oğullarımızı aldı. Öyle olmadı mı? Nasıl unutabiliriz. Unutabilir miyiz? Bunlar gözümüzün önünde olmadı mı? Biz kutsal duygularla titremedik mi? Düş görmüyorum ya ben. Bunların hepsi oldu.

Bir de başka yönü var bu işin. Acı bir yönü. Bir örnek ne demek istediğimizi anlatabilir. Şehitlerin Anıt Kabir'e gömülme günü, Anıt Kabir etekleri bir bayram günü yaşadı. Gazozcular, kozhelvacılar, sucular büyük satış yaptılar. Anıt Kabir eteklerine serilip oturan halk, filelerinde getirdikleri zeytinyağlı dolma, peynir, acı biber, domateslerini iştahla yediler. Yer kavgası yaptılar. İleri geri, dünyanın dedikodusunu döndürdüler. Kâğıttan külâhlar yaparak, güneşten korunmak için başlarına giyip, gene öyle hah hah hay diye güldüler. Kadınlar emprime elbiselerini giyip sürmelerini çekmeyi, dudaklarını boyamayı, erkekler çimdik atmayı unutmadılar. Panayı gibiydi oralar, panayı. Ağlarsa anam ağlar, gerisi yalan ağlar demişler ya, kimse, o gün hepimizin, kadın erkek hepimizin ana olduğumuzun farkında değildi. Neden'i şu: Biz geri bir milletiz. Bir türlü eğitilemiyoruz. Geçirdiğimiz batacak yıllarda da milletimize has pek çok şey yitirmişiz. Başka nasıl açıklanabilir bu durum.

Hadi halkımız geri diyelim, birşeyler yitirmiş diyelim, peki aydınımıza n'olmuş? Tiyatro büyük topluluklara seslenen, onu birçok etkileyen bir sanat değil mi? Nasıl olur da bir aydın kişi, bu yoldan, alır 27 Mayıs'ı, en gereksiz, en uydurma, çarpıştırma, gelişigüzel, biçimsiz bir durumda sahneye koyar, oyun yazar, oynar? Ne hakla, halkı gene öyle, zeytinyağlı ağızyla hah hah hay diye güldürür. Bilmez mi halkını? Bundaki ayıbı duymaz mı? 27 Mayıs nasıl böyle, hiç bir değeri olmayan bir komedi içine konur canım? Ne demektir bu? Akıl alır mı bunu? Kanuna aykırı değildir, yasak değildir, evet, ama, bu yapılamaz. Neden yapılamadığı da, o anlatılamayan, duyulan çeşittendir işte.

Oyunun içinde devrim sabahı canlandırılıyor. Ya ya ya, şa şa şa sesleri ortada çalıyor, halk en ufak bir duygulanma göstermiyor. Kırılıyor kahkah. Jan. Ön planda dalkavuk var çünkü. Güldürücülüğün bini bir paraya gidiyor. Radyoda bir ses: «Dikkat dikkat! Türk silâhli kuvvetleri, bugün gece yarısından itibaren idareyi ele almıştır.» diyor. Halk gene, en ufak bir yürek sızısı duymadan kahkahalarla gülüyor, yerlere yatıyor. Sonra, gülmekten kollarında takat kalmadığından, gereksiz, insanın karnını dondurn üç beş ses duyuluyor: Şap şap şap.. Hele son perdenin so-

Atlara Koşak

Suların ay yangınıdır bürünüp al atlara
Aşkları durunca yürekler durdular hüzünde
Yüreği atlara koşan bir gece yolcusunun
Ya eskirse dudakları denizler çemberinde
Gecene götürüp hep uyutan güvercinimi

Kurdukları büyüyendir yalnız odalarda
Yaşamaları boğulmuş ormanların kuşlarıydı
Senin gökyüzündü biriken ince aynalarda
Kendimize sığındık yorulmaktı güneşlerden
Gecene götüren hep uyutan güvercinimi.

Çetin GÖVEZ

nu! Devrim başarıya ulaşıyor. Gelsin Al Bayrak'lar. Al Bayrak da ne demek? Halk çılgınca Saim Alpagoyu alkışlıyor. Türk filmlerinde kullanılan minareler, ezan sesleri bunun yanında öyle masum kalıyor ki.

Sorumuzu gene soralım: Yazarın, «Edebi Heyet'in, Saim Alpaço'nun bunu yapmaya hakları var mıdır, yok mudur?

Memleketimizde, sanatçı korunmaz. Sanatçı kimsenin umurunda bile değildir. İyi ki, bir, «Dahi Çocuklar» kanunu var. Sanatçı ister yazar çizer, ister yazmaz çizmez, keyfi bilir. Ne he, diyen vardır, ne yok diyen. Sanatçıya yaptığı işin sorumluluğunu duyuracak, hiçbir ortam yoktur. Üç beş kişi kendi aralarında çalılar, oynarlar. Bizim sanatçımız gibi, dayanıklı, her şeye karşın ayakta duran sanatçı yoktur herhalde. İyi ama, bu sanatçı, okunmuyorsa, ilgi görmüyorsa, bari içinde bulunduğu çevreye sırtını dayayabilsin. Orada bir yapıcı, yüreklendirici ortam bulabilsin. Hacıyatmaz'ın oyunu, Cevat Fehmi Başkut'un en olgun, en güzel oyunu olsaydı bile, bir bu yönü üzerinde titizlenilerek geri çevrilmeliydi. Bir Saim Alpaço bu rolü oynamamalıydı. Ekmek parasını ortaya koyuyor bile olsa, oynamamalıydı.

Ankaradaki aydın kişiler, sanatçılar, Hacıyatmaz'ı seyredirken taş oldular. Saim Alpagoyu, Cevat Fehmi'yi (Paydos'u hiç olmazsa) yitirdiler. Edebi Heyet'e olan bir damla güvenleri de tuz buz oldu. Kırıldılar kaldılar. Alkışlamadılar. Ama, bir alkışlamak yetmez. Gidip orada görüntü çıkarmak, protesto etmek, halkı biraz dürtmek gerekirdi. Yapılmadı.

Ben kendim. (Oyundan çıkınca kendini tutamayıp ağlamış bir vatan-daş olarak) burada, tek başıma, yazara, Edebi Heyet'e, Saim Alpaço'ya baş kaldırıyorum. Bunu yapmaya hakları yoktu. Bize kutsal bir şeyler gerek. Boğuluyoruz.

Ne Gelir Elimizden İnsan Olmaktan başka

Eğip CANSEVER

Ne çıkar siz bizi anlamasanız da
Evet, siz bizi anlamasanız da ne çıkar
Eh, yani ne çıkar siz bizi anlamasanız da?

Hiçbir şey! Kadınlar geçtiği o kadın kokusu anlarında
Yıkanmış, mayhoş ve taranmış duygularıyla
Dönüşür içlerimizde az menekşe, bir sarmaşık
Menekşe hadi neyse, mor deriz sarmaşıklara
Mor deriz, mor bilinir çünkü, bir yandan güneşler kurur
Her yerde güneşler kurur, sanki yaz günüyledir
Bir adam kayboluyordur bir taşra sıkıntısıyla
Deriz ki, «şuram ağrıyor» bir de, «başım dönüyor», «yanıyor avuç-
larım»

Belki de bir çığlık mı bu; bu sezış, bu yakınma
Bir çığlık, hem de nasıl: katılmış, donmuş, yaşıyorcasına
Uzansak ellerimizde, uzansak avuçlarımızda, bir çığlık
Nedir mi ellerimiz? - Korkunçtur bir elin bir köşesinde insan olma-
larıyla

Korkunçtur insan olmalarıyla kıyısında bir yüreğin
Kıyısında gibi yangından, çok karanlıktan geçilmez caddelerin
Ve korkunç anlamsız gözlerinde ha dünya ha bir park bekleşinin
Korkunçtur insan olmaları: bir ceset, suda bir şapka gibi sallama-
raktan

Bitmiyen bir selâm gibi: hastayken, inceyken, yalnızlıklarda aranan
Korkunçtur - bunu anlıyoruz- bir yüzün en çoğul beyazında
Korkunçtur insan olmaları güz ortalarında, eriyen türbe ışıklarında
Ve korkunç eriyip kaybolmaların bir köşesinde insan olmalarıyla
Korkunçtur korkunç!

Diyerek: ben kimim, kime anlatıyorum, neyi anlatıyorum ayrıca?
Neyim ben, bu olanlar ne, ya kimdir tüketen isteklerimi?
Tüketen kim? - Hani bir yarışın sonuna varmış gibi
Hani görmeden daha, sezmeden her şeyin bittiğini
Ama ne zaman saçları kurularken çok eski bir alışkanlıkla

Çökerken üstümüze bir sözün, bir gümüş kupanın o sebepsiz inceliği
Ansızın bir ürperişle: Bitti mi, her şey bitti mi?
Yoo, hayır! - Öyleyse kimdir tüketen isteklerimi?
Bir rüzgâr, duyulup binlercesi birden bir rüzgâr
Bırakıp beni bir kenara; bir uzağı, ya da bir boşluğu bırakır gibi
Ve ben ki hazırım bir süre unutulmaya
Ama hep sorulur gibidir benden: ben şimdi ne yapsam acaba?

Ben şimdi ne yapsam, ben şimdi ne yapsam kaç kere yalnız?
Hem bunu kaç kere söylemek, ne türlü söylemek adına
Eskimiş fırçalarda, kırılmış şişelerde, tozlanmış ilaç kutularında
Okunmaz kitaplarda, uzaksı giysilerde, çocuksuz avlularda
Anlamsız kahvelerde, bir yolun çok ucunda: asılmış koyun butlarında
Ben şimdi ne yapsam, ben işte ne yapsam kaç kere yalnız?
Kaç kere yalnız, ama kaç kere yalnız, gene kaç kere insan olma-
larım

Kapansam, evlere kapansam, yıkanmış bir deniz bulacaksam orada
Anılar bulacaksam - Anılar mı dediniz? Ne sesli bir vuruşma
Odalara bulacaksam, odalarda kadınlar, çiçekler, çok aynalar
Rakılar, gene rakılar, kırıklar, sonsuz yaralar
Bulacaksam orada bir koltuğu bir koltuğa doğru
Bir yüzü bir yüze, bir eli bir ele doğru yaklaşan çocuklar
Sinekler bulacaksam, kaskatı yapan boşluğu sinekler
Zorlanmış bir gülüşten - öğrenip birden - kasmalar, bulantılar
Bulacaksam belki de; susanlar, bilmem ki niye susanlar
Ölümler bulacaksam - ölü gözleri onlar, cesetler, giderek dışa vur-
malar
Ne dedik? dışa vurmalar mı, yani ilk aydınlığı mı ölümün?
Ölümün ilk aydınlığı mı, ne dedik, sahi biz ne deseydik bu konuda?
Ne deseydik bilmiyorum, ama var bu kadarcık bir şey insanın son-
suzunda

Bu kadarcık bir şey -iyi ya, peki, şimdi kim var sırada?
Sakın haaa!. biz yoğuz, bizi unutun, yok deyin adımıza
Yok deyin, çünkü biz.. biz işte korkuyoruz ne güzel korkumuzla
Ne güzel ellerimizle - Başlayın, hadi başlasanız
Örneğin bir kahve falı? Az müzik? Diyorum biraz iskambil..
Ama hiç seslenmiyelim - Seslenmiyelim - içimizden oynyalım ayrıca
Dört kişiyiz!

— Hayır, on!

— Bin kişiyiz!

— Bana kahırsa..

Ne kadar cık bir fark var bizimle bütün insanlar arasında
Öyleyse başlayalım: Koz kupa! Ah şu sinek onlusu, bire bir unutul-
maya

Çayınız soğuyacak! Çayınız mı dediniz? Ne tuhaf biraz anlıyorum
Üç karol

— Pas diyorum!

— Susalım baylar, dört kupa!

Ah şu sinek onlusu! Koz kupa! Çayınız mı dediniz? Susalım!
Susalım - Niye susalım - Anılar mı dediniz? Ne sesli bir vuruşma!
Ya sonra? - Bırakın şu sonrayı, bilmem ki nedir o sonra
Gene mi, başladınız mı? peki şimdi kim var sırada?
Sakin ha! Biz yoğuz, bizi unutun, yok deyin adımıza
Yok deyin, çünkü biz.. biz işte korkuyoruz ne güzel korkumuzla
Ne güzel ağzımızla - Yok canım, ben var ya, istiyorum sırada
Olmayı istiyorum - Sahi mi - ama isterseniz siz olun
Siz olun, biz olalım, kim olacak? - Hep böyle oyalansanıza
Yani, «Şu sinek onlusu, susalım baylar, koz kupa.»
Gibi oyalansanıza
Biraz oyalansanıza.

Bir oyun başka olamaz oyundan gibi
Bir söz başka olamaz sözden gibi
Bir şey başka olamaz bir şeyden gibi
Tam öyle gibi, varıyor gibi bir mutluluğa
Ne gelir elimizden insan olmaktan başka
Ne gelir elimizden insan olmaktan başka?
Ne çıkar siz bizi anlamasanız da
Evet, siz bizi anlamasanız da ne çıkar
Eh, yani ne çıkar siz bizi anlamasanız da?

Hiçbir şey! Kimse bir gün gözlerimi sevmiyecek, biliyorum
Kimse bir gün kimseyi sevmiyecek, korkuyorum
Bir yaşlı kadın en erkek boyutunda
Kendisiyle çiftleşecek kaç kere yalnız
Kaç kere yalnız, kaç kere şaşırmış, bitkin kaç kere
Bir ölgün ses bulacak sesinden çok uzaklara
Vardır ya, hani bir şey, uzakta pek uzakta
Ölüm mü? - yok canım, çok sesli bir evrende çok erken daha
Üstelik bilmiyoruz da, doğrusu bilmiyoruz, ölüm mü, bunu hiç bil-
miyoruz

Diyoruz: yaşasak çıkmazları, sevişsek olmayanlarla
Tavşansı sıçramalarla bitirsek şu ormanı

Böylece, niye olmasın, işte bir orman daha
Sanki bir gölgeye geldik; yorulduk, acıktık, susadık biraz
Ve doyduk, ve içtik, ayıldık bir anlamda
Ayıldık ve sorduk, baktık ki hep ormandayız
Kaç kere ölmemiştir, kaç kere sormamışız, bu kaçınıcı dalgınlığımız
Yani kaç sesli bir evrende kaç kere yalnız
Ne ölmek, ne anısmak! Sadece yaşamakla
Tam öyle gibi.. Demeyin: Eh, biraz yorulsak da
Demeyin, sakın ha, yok şu kadarlık bir şey insanın sonsuzunda
Şu kadarlık bir şey - öyleyse, yani biz şimdi ne yapsak acaba?
Biz şimdi ne yapsak, biz şimdi ne yapsak? biz işte biraz bilmiyoruz
ya

Diyoruz: yaşasak çıkmazları, sevişsek olmıyanlarla.

II

Ben mutsuz kişiyim, size yüzümü getirdim bu anlamda
Nasıl seğırttim işte, kızmayın işte-dün o hekim dedi ki
Dönünce birden yüzüme, yüzümün bu en yitlik çağına
Dedi ki: Siz niye yoksunuz acaba?
Bilmem ki - doğrusu bilmiyorum - niye yokmuşum ben?
Sahi ben niye yokmuşum? - öyle ya- elbette sordum ona
Dedim ki - ne desem beğenirsiniz- iri bir top çekiyor gibi bilâde
masasından

Dedim ki, falan filân..

Örneğin ölüversem şu daralmış yüreği kullanıncakten
Ölüversem şuracıta

Bakanca herkes orama burama

Derler mi bir ağızdan: Bu ölen de kim?

Hey Tanrım! Bu ölen de kim? Yani kim yaşamış kendi adına..

Yani kim yaşamış kendi adına?

Vardır ya, hani hep görürsünüz, berber dükkânlarında

Tam önünde kapının, beyazla kırmızı bir şey döner

Döner de döner öyle; hani bir simge, bir şey..

Hani ne başlar ne biter

Hani ne vardır ne yoktur

Tarımsal bir harekettir din adamlarınca

Bana sorarsanız büsbütün hareketsizlik

Çıldırır insanı, zorlanmaya görsün insan bakmaya

Hem sonra şaşarım buna, niye olmalı insansak bu akıntıda

Herkes gibi bir şey, niye olmalı?

Bakanca işte şurdan şuraya

Masalar, masada yazı makinaları

Derim ki, niye olmalı?

Bu yenilgin elleri, düzensiz, ak kâğıtları

Sürünge parmakları

Çağsız yüzleriyle önce ve ıssız

Hayata bir şey demiyen bu garip adamları

Bu cami önelerini, bu mühür kazıcılarını

Mühürlere yazılan loş, kuytu, serin

Yıllarca unutulmayan o kadın adlarını

Ve duvar diplerini; kararmış, dik yakaları

Bilmem ki niye

Yani masalar işte, masada yazı makineleri

İstemem, niye olmalı

Evleri, evlerde kalmaların umutsuz şarkaları

Devingen çocukları, kırılan bardakları, kirli - mor balkonları

Bakımsız avluları

Avlular.. ve uzun ve esmer domino oyuncuları

Sonra gene upuzun kahveye çıkmaları

Öyle hep çıkmaları; güneşli, düz sokaklardan

Bitmiyen bir zamandan devşirmek ihtiyarlığı

Kadınsa nasıl artık - seğirtken bir ürperişle

Yeniden bir erkekle - ama hiç ummadığı

Öyle ya ummadığı, çünkü korkmakla bundan

Nemli bir vücut gibi düşürüp yalnızlığı

Ki sevinsin diyerek çardaklı kahvelerde

Yaş masalar üstünde onların anlamadığı

Derim ki, niye olmalı?

Niye olmalı bilmem

Şöyle bir yol kenarında yerini sektirmeden

Ölmeyen bir şey gibi sevimsiz dilenci suratları

Ve akşam üstlerini, kıvrılan dudakları

Değişmez bakışları

Bir hüznün gibi değil, doğrusu değil

Hüzünden daha fazla, ölümsü duyguları

Derim ki, niye olmalı?

Su oynamak bacakları, yıkanmış köpekleriyle yanyana

Kadife ayakları

Bir sarı yol üzerinde neşesiz kadınlarla

Hep aynı çizgiyi peyleyen o yorgun çocukları

Niye olmalı

Herkes gibi bir şey, niye olmalı?

Varken kendini bulmak, bulmalı

Hem nasıl bulmalı ki, çılgınca uzaklaşan
Sizlere gelmek için, geçerek bir ot kokusundan
Atlayıp bir çiti birden, okşayıp bir kediyi
Ah nasıl istediğim, sizlere gelmeli belki
Sizlere, sizlere gelmeli bitirmiş gibi bir şüri
Öyle ki, kalmadan artık, yapacak bir şey kalmadan
Üstelik - bilmiyorum ya - biliyormuş gibi en azından
Ben sizin hangi ülkenizde olduğumu o zaman
O zaman şimdi ne zaman, iyi bilerek
Gelirim de sizlere - alınınca odaya
Şöyle bir köşeye oturuncaya
kadarki o sıkıntıyı geçerek
Başlarım konuşmaya.

Derim ki, öksürmüyorum, iyi bir fırçalamıştım dişlerimi
Tıraş olmuştum ayrıca
Bu gömlek yepyenidir; bakmayın, ucuzdur, kötüdür, dayanılmaz
kokusuna

Ya sonra kaç kere şaşım o nasıl çarşılarda
Aynalar, danteller, cins baharatlar satılan orada
Bilseniz kaç kere duydum bir kızın neyi duyduğunu
Bahçesiz bahçelerde, ağaçsız ağaç altlarında günlerce uyduğuna
Ya nasıl istedim ki, «Çok iyi», «Ah ne güzel» dediklerini
Kırlarda, ot yiyen bir tavşanda süresiz olmak gibi
- Ve nasıl yitirdim ben kendimi.

Durmadım, geldim işte, iyi bir fırçalamıştım dişlerimi
Tıraş olmuştum ayrıca
Gömlekten söz açınca aklıma geldi
Ben omuzlarımı sevmem, o geldi birden aklıma
Bir sürü kemiktir onlar, salt kemik, takır da takır boyuna
Sevmiyorum ayaklarını da
Yok koyacak bir yer, bulamıyorum, gözlerim var iyi ki
Çünkü ben mutsuz kişi, durmadan onları kullanıyorum
Gözleri, göz bildiğim her şeyi
Yazık ki bir fırtınayla her zaman kirleniyorlar
Bir şehrin içinden geçen nehirler gibi
Sürüyüp götürüyorlar olanca pislikleri
Kaskatı bir intiharı, yok yerden bir cinayeti
Bir sevişmeyi.. o benim yapayalnız gözlerime fırlatıyorlar
Hıh! İşte bunlar da kendi gözleri
Kızarmış aklarıyla kendi gözleri

Her gün bir o kadar görmeyle kayboluyorlar
Ve dalgın bir bakışta yansıtıp yürekleri
Kayboluyorlar bir bir
Öyle ki - ben diyelim - yeniden bulmak için onlara
Yeniden bulmak için
Çarpınıp duruyorum dört duvarında kendimin.

O zaman gelsin omuzlarım, gelsin ellerim
Ayaklarım da
Öyle bir üst kat manzarasıyla, bir vurgu gibi
Takır da takır, takır da takır boyuna
Yürüyüp gidiyorum onlarla
Parklara gidiyorum, üstüste niyetler çekmeye
İhtiyar kumruların ağzından
Kocaman kamyonlara düzenle sıralaman
Kutulardan birini
Çekiyor gibi en altından
Alışıyorum buna da, bu fırtınaya da
Bir ellik, bir avuçluk, bir anlık bu avuntuya
Çünkü bu hep böyle oluyor her zaman.

Derken bir «hey!» çıkıyor çok kısık bir sesle ağzımdan
Hey, sana söylüyorum, park bekçisi, serseri!
Bir parça şarabım var altından
Yaş desen kırka bulmuş, ölümümünden bir parça
Yani bak kısa yoldan bir toplam
Nasıl da çizgilendim, büsbütün aklaştı saçlarım
Ve yorgun bir duman gibi savrulup çay ocaklarımdan
Düzlere vursam düzlerden
Dağlara vursam dağlardan
Önce bir kendime doğru; kimsesiz, ince, sokulgan
Sonra hep her şeye doğru, o denli hızlanarak
Ve cansız, ve soluk kilise resimleri gibi
Acılı, bungun, geçerim dalgınlığıңызdan
Öyleyse, de bana, nasıl anlamam
Tükenmiş sevgilerce mektuplarda bulunan
O «her-şey» kelimesi gibi
Anlamı bitmek olan
Nasıl anlamam ben kendimi?
İşte hey park bekçisi serseri!
Bir parça şarabım var altından
Çeksem diyorum kafayı - sen bari açma çenenin

Açma ya, istiyorum, azıcık anlayıver beni
Bilsen ki o enayi, hani cam tacirinin karısı
- Hani ben memurdum yanlarında-
Gelecektir birazdan. Öff! Şimdiden ne sıkıntı ha?
Giyinmiş, sürünmüş, takınmıştır şiretliğini
Gececektir karşıma, bir beni süzecektir, bir elimdeki şeyeyi
Ama ne denir sanki, bilmez mi işte o da
Her şeyi nasıl teptim, bilmez mi
Oysa kaç kere yüz verdi, üstüme saldı gözlerini
Baktı ki iş yok bende, üstelik aldırılmıyorum
Bir akşam yemeğinde, dostlarıyla beraber
Eliyle dürterekten yanındaki erkeği
Beni göstererekten: Ha ha ha, hi hi hi..
Gerçi sarhoştü biraz, bana ne onun sarhoşluğundan
Sözra bilmem ki nasıl, öyle bir canlıydı elleri
Durmadım, çıktım sokağa - sokaksa ne güzeldi
O cansız, o soluk kilise resimleri gibi
Bir tanrı duruyordu az öteelerde
Mutluydum, niye mi? çünkü ben yaratmıştım o tanrıyı, o şeyi
Ah yaşasam diyorum, o günü bir daha yaşasam
Ve hüüzün... isterik bir kadın gibi üstüne çekse beni.

III

Ben sanki unuttum da yaşamakta olan her şeyi
Acıyı, sevinci, aşkı; o her zaman ki her şeyi
Derim ki vakit olmayacak, olmayacak pek şimdi
Hanlarda, ve piring karyolalarda, ve deliksiz uykularda gibi
Tadarırken bir ekmeği hep, kurarken bir cep saatini
Tam öyle gibi, çok alıngan birinin doyumsuz yalnızlığında
O karanlık sözlerin daha bir kesinliği
Gibi
Vakit olmayacak pek şimdi.

Bir bir gezindim çünkü bütün mezarlıkları
Zakkumları gördüm, ve erguvanları
Ölüler gördüm ölüler, bir avuç kemikle o sonsuz
Onlar ki ne yaparlar? - hiç bilmem - ben sevmem omuzlarımı
Ayaklarımı da
Takır da takır, takır da takır omuzlarımı
Ayaklarımı
Ayaklarımı, omuzlarımı
İçimde yürürler doldurup uykularımı
Dışında yürürler, ki benden değiller gibi kaskatı

Ah nasıl bilirim ben vakit olmadığını
Yaşarken olmadığını, sonra hiç olmadığını
Ve nasıl isterim ki, açınca bağnımı birden
Der gibi, diyerekten: ey Lazar çık dışarı
Çık dışarı, çık dışarı!
Oysa ne mezarlar konuşur, ne Lazar çıkar dışarı
Ne de bir ses olur ağızda: kaygılı, titrek
Göstermek için sizlere yaşıyor diye insanı
Ne sanki bir böcek gibi olduğum yerde kurumak
—Süpürün kabuklarımı!

Ne öyle balıklar gibi vurmak kıyıya
Döndürmek için sulara bir balık boyu yaşamı
Ah nasıl bilirim ben vakit olmadığını
Yaşarken olmadığını, belki hiç olmadığını
Ya sonra nasıl işte, kuşkuyla sorarak
İnsan, insan, insan.. ben miyim başkaları mı?
Ben miyim başkaları mı? - Yani bin köşeli, bin kaygılı
Bir kavrayışla
İsteseek bir şey değil
İsteseek daha fazla
Takır da takır, takır da takır omuzlarıyla
Ayaklarıyla
Nedir mi insan? - ya nedir sahi, biraz anlatsanızal..
Hadi anlatsanızal!
— Elbette, anlatınız, niye anlatmayalım
— İnsan mı dedik, ne dedik? haa, tamam, bize kahrısa..
— Evet, size kahrısa?
— Hiç canım, biraz oyalansanızal.

Ne çıkar siz bizi anlamasanız da
Evet, siz bizi anlamasanız da ne çıkar
Eh, yani ne çıkar siz bizi anlamasanız da?

Hiçbir şey! İşte çok beyaz yataklarda çok beyaz öğlen uykuların
Bir suçun olmazlığı, bir elin çalmazlığı kapınızda
Bir deniz - ta dibinden- süresiz duyduğunuz
Kutsal ama din değil, bir tutku kafanızda
Dersiniz, «Bir konser sonu, geçmekte yaz ikindilerinden»
Bir pencere sapsarı: ya sizden, ya müziğin renginden
Dersiniz hiç çekinmeden
Dersiniz, «Niye kullanmıyayım ben bu duygusal zamanı?»
Bir balkon çok eskiden

Balkona eklenerekten bir dağ başı
Sonra balkonla dağı
Ansızın bitiştiren
Öyle bir kuş sürüsü tek kuşa benziyerekten
Bir aşağı bir yukarı
Niye kullanmıyayım ben bu duygusal zamanı?
Niye kullanmıyayım öylesi bir ustalikle

Bularaktan bir yüzü, okşayaraktan saçları
Derim ki tam sırası, yakaraktan bir cigara
Ütleyip tutaraktan bir sürü akçıl dumanı
Ve nasıl bir fiyakayla elleri cebe sokmalı
Bilirim, böylece vakit olmalı.
Bilirim böylece vakit olmalı

Bir caddeyi kullanmalı az çok, bir göğü, bir kadeh siyah martıyı
Denedim, sen varsın ya, sen olunca bir o kadar dayanıklı
Yerler var, boyunca sokaklar, geçince çok duvarları
O duvarlar ki hep öyle: akasya, Erzurum, askerlik fotoğrafları
Ya kâğıtlar - ne de çok - çok gözlü bir deniz hayvanı, kâğıtlar..
Nerde bir Alaska var, nerde bir Alaska yok, işte onları
Nerde bir Afrikayı
Afrika.. ve akılda tutulan yerleşik insan kokuları
Diyorum kullanmalı

O durmuş saatleri, başbaşa evrensiz kalmaları
Şehvetli çarşıları: çarşılar.. yağ, balık, gül yazıları
Kocaman evleri sanki, bir kocaman anahtarları
Bulanık bir göz gibi - tam öyle gibi - çok kaygan odaları
Odalarda yanyana, erinçli, hür yatmaları
Diyorum kullanmalı
«Nereye? - Bilmem ki..» işte o adamları
Eskimiş kanları az çok, bir filmin koptuğu yeri, resimsi bakışları
Peygamber soylarını, o uysal ateşleri, hurma şaraplarını
Ve kutsal kitapları
Öyle ya, sen varsın ya, sen olunca bir okadar dayanıklı
Bu ölümsüz kalmaları
Yani bir sonsuza varmayı boyuna - biz ikimiz seninle
Ama sen kimsin işte? — bunu hiç sormamalı
Bunu hiç sormamalı; bitmesin, sürsün diye
Böylece, azıcık vakit olmalı.

IV

Korkunç, biz buna sonbahar diyoruz, oysa bir böceğin vızılması

Bir yaşlı çocuktan azalan sesi dünyanın - bir böceğin vızıltısı
Pis lokantalarda çekilmez akşamüstleri - bir böceğin vızıltısı
Bilmem. Kimi duymak istiyorum ben? Sizi mi? - bir böceğin vızıltısı
Ah şimdi o taş evin sıcaklığında - sanki bir anmak istediğim - öyle
uzak ki, nasıl

Nasıl bir hüznün baş kaldırışı - bile değil - bir böceğin vızıltısı
Herkes ne çabuk geçüyor, Azıcık korkuyorum - Dün biri gitti
Olanlar oluyor işte - ne yaparsın - bir böceğin vızıltısı
Akşamları uykum kaçıyor. Kaçsın - Yaşlı teyzem diyor ki
Diyor ki - vallahi anlamıyorum - bir böceğin vızıltısı
Bir de hep unutuyorum - anlamadığımı - özürler diliyorum durmadan
Oho! Teyzem mi? Uyumuş oluyor çoktan - şu kantolar ülkesinde
canım

Eski bir Üsküdar'da, bir gül kokusu ağırlığında dolaşıyor belki
Hay Allah! Nereden çıktı şimdi? Bu saatte kim olabilir ki?
Yani ben kimseyi tanımıyorum ki - kendimi bile - ah şu böceğin
vızıltısı

Bir gün kırmızı gözlü birinin gülbahar oynayışında beraberdik. Her
neyse, amcamın namuslu günleri

Neden bana kız resimli çakısını vermedi acaba, bir türlü öğrene-
medim

İstemem düşünmeyi bile - Yahu ben demin sokaktaydım, şimdi ner-
deyim, meyhanede miyim?

Konyak mı içiyorum? Niye mi sevmiyorum Mısır ehramlarını, Os-
manlı tarihini?

Bu hangi şarkıcı mı? - sıkıyor beni- Kolyenizi sevdim Nermin hanım!
Bu kaçak tütünü niye mi içiyorum? Bilmem ki.. Hani bir sorguya
çekseler beni

Çeksinler. Ne suçum var sanki. Suçsuzum ben vallahi billâhi
Azıcık dalmışım - ha şunu anlatsaydınız - Bütün suç dalgınlığımda
Polis mi? Tutsak mıyım? Ne adamsınız sizi Götürün bari ilgisizliğimi
Bu konyak niye çok pahalı, ben bu orospuyla yattım diye mi, ayıp
Çok ayıp! Hem birazdan gene yatacağız. Öyle değil mi sevgilim?
Siz şu hesabı getirin hele, ben böyle kalçalar görmedim Bizanstan
beri

Gülmeyin canım! Şu hayvan suratlı adam bize bakıyor da ondan,
kızıyorum

Bu turunc likörünü kim içiyor sabah sabah? Demeyin, sahi ben gene
mi yalnızlıyorum?

Gene mi, ah niye ağlayamıyorum bu güneşli İstanbul vakti
Hani ben böyle istiyorum da, bırakın böyle olsun, öyle mi?
Olsun. Herkes ne güzel kuyılarda ne güzel ayaklarına bakıyor

Bir gökyüzü dinleniyor içimizde, bir huysuz at, bir soru. Derken
bastırıyor o böceğin vızıltısı

Gittikçe bastırıyor, iyi bastırıyor şimdi, örneğin ben o vızıltıyla uya-
nıyorum sabahları

Ne gelirse yapıyorum elimden - duymamak için - sanki bir dilim
ekmeği bir yıl kadar uzatıyorum

Sanki bir istasyona vuruyorum ilkin, şöyle bir ilk çağa vurur gibi.
İyi mi?

Ya da bir tiren geçiyor da az ötemden, ben o tirenin Doğu yolcuları
Bir süre değişik, bir süre anlamamış, giderek tam eskisi gibi ken-
dime bakıyorum

Dedim ya, ne gelirse yapıyorum elimden - unutmamak için - ah şu
böceğin vızıltısı

Bastırıyor durmadan. Bense yalnızlığa daha bir yalnızlık koyuyo-
rum, hepsi bu

Yani bir böcekte yaşıyorum - dersem inanın - Onu deviniyorum
hep, bilmem ki

Bilmem ki.. Üstelik sevmiyorum da - Neyi sevmiyorum ben - Yal-
nızlığı, öyle mi?

Kimbilir, belki de, bütün gün sesleniyorum çünkü - Nereden?

Örneğin bir sonbahar sözcüğünden, bir dil bilgisi yanlışından, bir
satır başından belki. Belki de

Bir doğu kentinden iyice, bir ölü gömme töreninden, sesli bir ma-
nastırdan az çok, bin adet bir ak güvercinden

Kendimden, yanlış ve eksik olan bir yerden: bir nymphe masalın-
dan sanki; korkuyla sinen, şehvetle yiten, ses olan doygun
suzluğa, yankıma eşitlenen

Herşeyden, ama her şeyden; değil bir eşkiya çatışmasından yalnız,
kuru bir dereden, dural bir kargadan, ölümün yepyeni bir söz-
lüğünden

Yepyeni bir sözlüğünden. Ölümün, O yılgın silâhlardan. Yani bir
şiiir parçasından belki. Bir sokak kargaşasından. Cinsel bir çe-
kişmeden

Arta kalan bir yerden: bitkisel gözlerinden, katılmış içlerinden, o
kansıız evlerinden, sürekli çok hüznülerinden

Bilmem ki neden. İşte bir çocuk durgunluğu gibi. Ama tam öyle
gibi. Önce bir sorguya takılı; uyumlu, ürkek, bitimsiz derinleşen

Ve içsel bir bulantıdan. Ve çirkin bir gülüşten. Ve güçsüz bir atı-
lımla belirsiz bir av hayvanı döllerinden

Gelince birden gelen; nedensiz bir üzüntüden, kayısız bir denizden,
ışıksız bir lâmbadan - Az konuşan, illetken

Onların dillerinden, onların kuşkusundan, onların her şeyinden:
dışardan hiç bilinmeyen

Sinsi pis çentiklerden. Sanki bir tortu gibi. Arınmaz kirler gibi; ge-
lişen, artan, insanı biriktiren

Nedense biriktiren. Sonra hep dışa vuran. Birden. Öyle bir pas le-
kesi. Gibi, Kararsız sözlerinden, dengesiz aşklarından, tanırsız
ellerinden

Yenilgen. Ve karşıt bir yöriügeden: dualarda eriyen, kuytulara
direnen, içkilerde küçülen

Atılğan bir duruşla o sonrasız edilgen

Böyle hep seslenirim ben. Duyan kim? Ama ben seslenirim - Nere-
den?

Nereden? - Baktıkça üreyen, saydıkça çoğalan, vardıkça yetişilmeyen
Seslenirim kendimden: öyle soy, öyle güzel, öyle çekici

Vardır ya, sirenler gibi işte: «Size ben öğreteceğim dünyanın gizle-
rinil!»

Gel gör ki anlatamam, vardıraramam sözlerimi. Bildiniz, hep o bö-
ceğin vızılısı

Durmadan bastırıyor. Kötü bastırıyor şimdi. Örneğin ben o vızıl-
tıyla bakıyorum yanıma yöreme

Bakınca bir baş dönmesi - o kadar hızlı ki her şey - Bir kalın tes-
tere bir gökyüzünü kesiyor tam ortasından

Bir katılık bir katılığa yapışıyor. Bir çark dönüyor iç mavileriyle.
Şu, bu..

Bir çocuk ip atlıyor. Biri bir tel çekiyor karşıya. Bir mağaza vitrini
gürültüyle duruyor, anlatılmaz

Ha babam yazıyor biri. Bir haham bir tevrati dört dönüyor - Yahu
bu sokaklar da kim?

Yapmayın, meyhaneyim ben, çok kadehten hiç kadehim yok benim
O kadar hızlıyım ki, başım dönüyor - bari şu vızılı olmasa

İyi ya, belki de yalnız değilim - değilim de - durmuşum bir yalnız-
lıkta

Durmuşum, bunu anlıyorum, duyurmak istiyorum üstelik
İstiyorum - duyurmak - düşmeden bir kayıtsızlığa.

Yani ben böyle istiyorum, bırakın böyle olsun

Diyorum - pek uzaktan - sevgilim, boş geçirmiyelim mi geceyi?

Ben o senin omuzlarını düşündüm, bundandır, şimdi gözlerim beyaz

Benim gözlerim beyaz - hem nasıl - bilmiyorum, ya senin ki?

Mı dersin, hayır mı, boş geçirmiyelim mi geceyi?

Kapasak mı pencereyi acaba?

Geçiyor - anneniz mi - eskimiş yün kazaklarla

Babanız - daha erken - gelmiyen babanızla
Gelecek! - annenizdir - çoğalan gözleriyle kapıda
Gelmiyor - babanızdır - bulunmuş eşyalar konusunda
Ağlıyor - annenizdir - Yok canım, biraz oyalansanız!
Gibi oyalansanıza
Girerekten mutfığa, sorarakdan o kalaylı taslara
Çünkü o baş dönmesi ya orda, ya yukarda tavan arasında
Güveler, hep güveler; bir delik, bir delik daha
Biraz oyalansanız!
Bir oyun başka olamaz oyundan gibi
Biz söz başka olamaz sözden gibi
Bir şey başka olamaz bir şeyden gibi
Tam öyle gibi, vanyor gibi bir mutluluğa
Ne gelir elimizden insan olmaktan başka.
Ne gelir elimizden insan olmaktan başka,
Ne çıkar siz bizi anlamasanız da
Evet, siz bizi anlamasanız da ne çıkar
Eh, yani ne çıkar siz bizi anlamasanız da?
Hiçbir şey! Biz gene anlaşırız nasıl olsa
Evet, biz nasıl olsa anlaşırız
Tanrılar kaybolurken yepyeni tanrılarla.

Yeni Çıkan Kitaplarımız

Metin ELOĞLU

Fikret OTYAM

HOROZDAN KORKAN OĞLAN

GİDE GİDE

— Şiirler —

— Gezi Notları —

ÇOCUK KİTAPLARI BİLGİ DİZİSİ

Çocuk kitapları alanında yenilik
İçi dışı 5 renkli, Bristol Kartona basılı

KÜÇÜK İSPANYOL KIZI MARİA
ARAP ABDÜL KARDEŞ

çaktı. Her kitap 125 kuruştur.

Olimpiyat Köyü

Orhan DURU

Kavaklıkta bir gezinti:

Kavakların en sık olduğu yere gelip durdum. Burada kavaklar bir aralık bıraktıktan sonra iki yanımdan bir duvar gibi yükseliyordu. Arada kalan dar yol uzanıp gidiyor, ilerde, gökyüzünün maviliğine, çıplak tepeciklere ulaşıyordu. Küçük parlak su birikintilerinin üzerinden atlıyordum.

Uzun kavakların uçları göğe doğru yükseliyor ve yapraklar hışırdıyordu yukarlarda. En az yirmi yıllık kavaklardı bunlar. Çoşkunluk içinde oraya buraya koşup duruyordum. Kavaklar çok sık dikilmişti. Aralarında bir metre ya var ya yoktu. Kavakların ötesinde çıplak tepecikler uzanıp gidiyordu. Yamaçları yerden ağır ağır yükselip inen üzerleri zımparalanmış gibi düzgün tepelerdi bunlar. Birbiri ardısira uzanıp gidiyordu ve usanç veriyordu bu insana. Bir yandan gökyüzüne inatla yükselen bu kavak ağaçlarının hışırdayan yapraklarının esen yele uyan seslerini dinliyordum.

Yer ıslaktı. Kimi zaman ayağımın kaymaması için olanca gücümle sıçırıyor, kavak ağaçlarına tutunuyordum. Bir su şırıltısı duyuyordum. Şırıltı arada bir kesiliyor sonra yeniden, daha yakından duyuluyordu. Yol otlarla kaplıydı. Gölgede yetişmekten olacak uzun ve sarımsı otlar. Mantarlar da vardı geçtiğim yolların kıyısında, kuytu yerlerde. Bir yerde sarmaşıklar kavaklara sarılarak yükseliyorlardı. Bu sarmaşıklar yüzünden daha ileriye göremedim. Gene sarmaşığı andıran başka bitkiler de vardı. Yaprakları kalın, etliydi. Bu yaprakları sıkınca, içinden yapışkan, biraz da peltamsi bir su çıkıyordu.

Birden üşüdüm. Karşımdan soğuk bir yel esiyordu. Tepeciklerden doğru geliyordu yel. Üşüdüm. Geri döndüm. Arkamda bıraktığım yol büsbütün karanlıktı ve önümü göremiyordum. Kavakla kaplıydı her yan. Yaklaşınca yolun sağa kıvrıldığını anladım.

Bir - iki adım hızla ilerledim. Kavakların en sık olduğu yere gelip durdum. Kavaklar artık iyice birbirine kenetlenmişlerdi. Bir duvar gibi yükseliyorlardı. Yakınımdaki kavakların yerden yükselen bölümünü iyice görüyordum: parlak kabuklu. Geridekiler yarım metre aralıklarla öndekinden birbiri peşi sıra uzaklaşarak derinlere doğru hiç görünmez oluyordu. Yani bir kavak, yarım metre, bir kavak daha, yarım metre, bir kavak daha daha, yahut bir metre, iki kavak daha, yarım metre sonra bir

üçüncü kavak ve üçüncü kavağın arkasında yarım metre ve bir kavak daha, daha.. daha.. Gittide belirsizleşerek en geride yukardan aşağıya çizgili gri yeşilimsi bir duvar.

Bu kavakların arasına girsem bir çıkış yolu bulamam diye düşündüm. Onun için daha önce çok gelip geçildiği belli olan bu yoldan hiç ayrılmamalıydım. Yerler ıslaktı. Ayakkabımın içine de biraz su sızmıştı.

Ortalık karardı. Fakat, yukarda, kavakların sivri uçlarının bittiği yerde, yola paralel mavi bir gök kuşağı ve bu kuşağın içinde bir iki yıldız, bir bulut kalıntısı görünüyordu. Kavakların sivri uçları bu mavi kuşağın sağına ve soluna saplanmış gibiydiler. Gökyüzünün yere vardığı yerde, kavakların izin verdiği kadar çıplak tepecikler göze çarpıyor, bir-biri peşisıra uzaklaşarak gerilere doğru hiç görünmez oluyordu. Morumsu yahut parlak maden renginde olan bu tepecikler birbiri ardı sıra dizilerek gidiyor ve usanç veriyordu insana. Usanç ve aynı zamanda uyku.

Bir su şırlıtısı duydum. Yerler ıslaktı. Yakın bir yerde belki bir derecik akıyor. Ayakkabımın içi artık iyice ıslandı, Bir kavağın sivri ucundan ay belirdi. Biraz aydınlandı ayın soluk ışığıyla ortalık. Ürperdim. Hava iyice soğumuştu. Su şırlıtısı iyice yaklaştı. Yol küçük bir tümsek yaptıktan sonra bitti.

Girdim kavakların arasına. Burada toprak daha yumuşaktı ve ayakkabım gömülüyordu çamura. Yürüdükçe ay kavakların arasında görünüş kayboluyordu. Kavaklar yarım metre aralıkla birbirlerine yakın dikilmişlerdi. Yirmi yıllık eski, kalın köklü kavaklar. Önde bir kavak, yarım metre aralık, bir kavak daha. Yarım metre aralık, bir kavak daha, öndekinden başlayarak bir metre içinde iki kavak, iki metrede dört kavak, yanlara doğru, bir metre aralık, bir kavak, bir metre, bir kavak daha, daha, daha...

Kimi yerde sarmaşıklar üreyip kavakların arasını örtüyor ve geçilmez bir duvar meydana getiriyordu.

Su şırlıtısını çok yakınımda duydum ve küçük dereciği gördüm. Yüksek otlar arasında akıyordu. Belki de daha kolayca aksın diye kıyılarına kavak ekmemişlerdi. Ay ışığında pınl pınl parlıyordu su.

Bir kavak ağacına sırtımı vererek oturdum. Bitkindim. Hemen uyumuşum.

Biraz sonra konuşmalarla ve seslenmelerle uyandım. «Heey, heey!..» diye bağıyorlardı. Durup durup yeniden «Heeeyyyyy!..» diye bağıyorlardı. Pantolonum ve arkam ıslanmıştı. Titriyordum, kemiklerim sızlıyordu. İnsanlar, ayaklarına çizmeler çekmiş, derenin yanından yürüyerek ve bir yandan bağırarak geliyorlardı. Ellerinde gemici fenerleri vardı. «Heeyyl!..» diye bağırırdıktan sonra feneri kaldırıp çevrelerine bakıyorlardı, Kalkıp inliyerek yanlarına yanaştım. En önde bir adam yürüyordu.

«Beni mi arıyorsunuz yoksa?» diye sordum.

Kara gözlerini bana çevirip küçümseyerek baktı. «Heeeyyyy...» diye bağırdı yeniden. Feneri kaldırıp sağa sola baktıktan sonra uzaklaştı.

Bir konuşma:

Ağır sikletten Osman bir elense çekerek yere yuvarladı beni. Ensem kökünden ayrılacağını sandım ve otların içine yattım kaldım. Kalkmak istemiyordum. Yattığım yerden bakınca Osman'ın kockoca gövdesi bir kat daha büyük görünüyordu gözüme. Kocaman bir dev.

«Gücünü benim üzerimde deneyeceğine onu yarınki güreşlere sakla.» dedim ona yattığım yerden.

Küçücük, boncuksu gözleriyle baktı bana. Biraz daha yakından görmek için nasıl yerde yattığımı, eğildi. Fakat beni kaldırmak için elini bile uzatmıyordu.

«Yerden kalkmama bile yardım etmiyorsun, yardım etsene bana.» diye homurdandım.

«Ne oluyorsunuz, neniz var?» diye sordu ince çocuk sesiyle. «Durup dururken yerde yuvarlanmak hiç de yakışmıyor sizin gibi akli başında bir insana. Hiç yakışmıyor doğrusu. Niye kaldırıp kendinizi yere attınız?»

«Ne? Ne? Beni yalancı çıkarmağa uğraşıyorsunuz bir de, öyle mi?» diye haykırdım.

«Hasta mısınız yoksa?» diye sordu.

Gene sırt üstü yatıyordum ve gökyüzüne bakarak içinde bulunduğum durumun nasıl içinden çıkılmaz, açıklanması gerekmez bir durum olduğunu enine-boyuna hesaplayarak Osman'ın boyunun çıplak ayakla iki metre olduğuna, fakat yattığım yerden bakınca daha uzun ve geniş görüldüğüne karar verdim. Bununla birlikte kısa boylu, çelimsiz, zayıf, yağsız, cansız ve kansız olursam olayım, bu çeşit konuşmaların altında kalmam hiç.

«Beni yalancı göstermeğe çalışmayın.» diye seslendim yattığım yerden.

«Sizi kim yalancı çıkarıyor?» diye sordu.

«Sen.»

«Ben mi? Niye? Anlamıyorum, ne geçecek elim, yalancı çıkarsam sizi?»

Doğrulup oturmağa çalıştım. Boynumdan aşağı kuyruk sokumuma kadar ağrıyordu. Doğrusu bu pek gücüme gitti.

«Evet, sen güçlüsün.» dedim. «Ama güçlü olduğun için benim gibi insanlarla oynaman - ayı bilmemnesiyle oynar gibi - ayıptır. Ne kadar güçlü olursan ol, ayıp diye bir şey vardır ülkede. Bunu kafandan çıkarma. Oynama benimle.»

Güldü Osman bu sözlerime.

«Alay ediyorsunuz herhalde.» dedi.

«Hayır, son derece ciddiyim. Sana kırk defa söyledim. Boş bulundu-

ğum zaman elense çekme diye.)

«İstersen durumu yeniden düşünelim.» dedi Osman. «Sabah yürüyüşüne çıkmıştım. Heryer yemyeşil otlarla örtülüydü. Sabahları hava ne kadar güzel olur, bilirsiniz. Köyden uzaklaşarak buralara kadar geldim. Niyetim şu karşıda görünen tepelere, hiç olmazsa sağdaki kavaklığa kadar yürümek ve geri dönmekti. Peşime takılıp buraya kadar geldiniz. Sonra birdenbire kendinizi kaldırıp yere attınız. Ben elense...»

«Kendimi kaldırıp yere mi atmışım?»

«Evet, kendinizi kaldırıp yere vurdunuz, olanca gücünüzle. Bu işi nasıl yaptığınıza, daha doğrusu niçin yaptığınıza bir türlü akıl erdiremiyorum.»

Ayağa kalktım. Ama sırtım ağrıyordu gene. İyice sersemlemiştim.

«Elense çekip beni yere yuvarlayan sensin..» diye bağırdım sinirden.

Yüzünü daha yakından görüyordum Osman'ın. Kafası büyüktü. Fakat ensesi kafasından daha geniştir. Et yığınıydı kulakları. Sadece bir delik kalmıştı ortasında sesleri almak için. Alnı etliydi ve yer yer yara izleri vardı. Kısacık kesilmişti saçları. Elleri kocamandı. Cevap vermedi bana önce. Şaşırmış gibiydi.

«Hayır.» dedi yeniden. «Size elense çekmedim. Güreşçiym gerçi ama sizin umduğunuz kadar şakacı bir insan değilim. Biraz şair ruhluyum belki de. İnsanları severim ve onlara kötü davranmamağa çalışırım. İşte şu güzel sabah serinliğinde taze otlar üzerinde yürümemin, bu arı havayı ciğerlerime çekmemin bir sebebi de bu. Bu tepeleri, bu kuşları, bu yeşil çayırları seviyorum. Biraz önceye kadar nasıl sevinçliydim bilemezsiniz. Bu sevincimi, bu keyfimi sizi kırarak bozacağımı mı sandınız? Öyle bir şey aklımdan bile geçmez. Size elense çekmiş değilim. Ne diye yapayım böyle bir saçmalığı?»

Bunları söyleyip yanından uzaklaştı. Ağır ağır köye doğru yürümeye başladı. Ama ben enseme duymuştum şaplağı. Yıldırım çarpmış gibi yere yapışmıştım. Sonra düşünmeye başladım. Bir yandan da güreşçinin uzaklaşan, küçülen görüntüsüne bakıyordum. Ya bana görünmeyen bir el elense çekmişti ya da ben kendi zayıflığının sonucu, biraz da kendimi haklı çıkarmak, aşçılık duygusundan kurtulmak için bana elense çekmesini isteyerek yere yuvarlanmıştım. Yani daha çok önceden Osman'ın bana elense çekmesini içimden o kadar çok istemiştım ki bir an kendime elense çekildiğini sanıp yerde bulmuş olabilirdim kendimi. Ama bu düşünce doğru olamazdı çünkü eli enseme duymuştum. Boynum ağrıyordu. Kendi kendimi nasıl olur da incitebilirim bu kadar? Daha parlak bir düşünce geldi aklıma: Osman bana elense çekmiş fakat benim sızlandığımı görünce çekinerek yalan söylemek yoluna sapmıştı. Ama yalan söylemek için insanın hiç değilse korkması gerek. Osman ise benden niye korksun, çekin-

sin? O kocaman elleriyle istediği an boynumu kırabilir.

Öyleyse, öyleyse, kim beni yuvarladı yere? Kim? Kim?.. O kadar düşünüp kafa yorduğum şeylerden biri de budur.

Köyün genel görünümü:

Köye ilk gelişimizi düşündüm. İçimiz çeşitli duygularla doluydu. Çoşkunluk içindeydik. Kentlerin pis, havasız kahvelerinden, meyhanelerinden kurtulmuştuk. Üstümüzde yakıcı bir güneş. Temiz hava. Tek tük ağaçlar. Çıplak tepeler. Ekilmiş tarlalar. Ekilmemiş tarlalar. Göz alabildiğine uzanan ovalar. Besbelli iyice kurtulmuştuk artık kentlerden. Sevinçliydik.

Gerçi köye ilk girişte biraz sarsılmadık değil. Evler kerpiçten yapılmıştı. Gübre kokuyordu her yer. Cılız inekler köye iniyordu. Toz toprak içindeydi yollar. Saçlarımızın, kirpiklerimizin ucuna dek toza batmıştı. Bol bol toz yutmuştuk kentlerden kurtulmamıza karşılık. Biz köye girerken çocuklar kaçıştı. Kadınlar kuyu başında testilerini bırakıp evlerine daldılar. Bir saat kadar muhtar aradık. Muhtar bizim gelişimizden pek hoşlanmışa benzemiyordu. Belki de hiç hoşlanmamıştı.

Kerpiçten yapılmış tek katlı evler vardı köyde. Duvarlarında küçük delikler vardı pencere yerine. Deliklerin kimisine cam takılmıştı. Kapılar keçeyle, kilimle örtülmüştü. Ama bu evlerin sert köşeleri yoktu. El ile dü-

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ZİRAAT BANKASI

KURULUŞ TARİHİ: 1863

SERMAYESİ : TL. 750.000.000

T. C. Ziraat Bankası 600 ü aşan Şube ve Ajanslarıyla yurdun her tarafında hizmetinizdedir.

Tasarruf hesapları için en geniş ve zengin ikramiyeler

Vadeli tasarruf hesaplarında her 50, vadesiz tasarruf hesaplarında her 100 liraya ayrı bir iştirak numrası verilir.

zeltilmiş çamur, yığınlarına benziyordu evler. Gelişi güzel, yanyana ser-pilmis gibiydiler.

Kımsecikler görünmüyordu ortalıkta. Arada bir, bir kafa bir delikten, bir kapıdan uzanıp, bizi görünce ürkmüş gibi çekiliyordu hemen karanlığa.

Kısa bir düzlük ve büyük bir çamur yığını gibi, ev. Her damda bir taş silindir. Kapıların üzerinde evden dışarı sızan dumanın kapkara izi.

Yorulmaz koşucu:

Çimenlik bir yerde durmadan koşuyordu uzun boylu bir adam. Ayağında kırmızı şeritli, mavi bir don vardı adamın. Bacakları uzun ve kaslı. Göğsü son derece geniş. Sağ ayağını kaldırıp atarken, sol kolunu ileri uzatıp ayağı geri gelirken, sağ kolunu - geriye gitmiş olan sağ kolunu - çektikten sonra aynı kolu ileri uzatmak için hazırlanarak sol ayağını ileri atarken, sağ kolunu ileri uzatıp o ayağı geri çekerken yahut gövdesi adı geçen ayak üzerinde ileri doğru giderek ayak geri kalırken, bu kez geri gitmiş ve öne gitmeğe hazırlanan sol kolunu göğsünün yanına doğru çekerek başlıyordu ileri uzatmağa. Ayaklarında çivili ayakkabılar vardı ve otlara gömülerek kaymasına engel oluyordu koşucunun. Bu garip ve anlaşılmaz adam soluk soluğa dolanıyordu çimenlik yeri. Çimenler yemyeşil ve tazeydi. Yeni kırıldığı için karpuz kesilince çıkan kokuya benzer bir koku yayılmıştı havaya ve heryana. Yüzükoyun yatarak bakıyordum bu durmadan koşan adama. Adam gözlerini birkaç metre ilerisine dikmiş makina gibi hareketlerle, doğrusunu söylemek gerekirse çok düzenli hareketlerle, kollarını ve bacaklarını lokomotif pistonu gibi kullanarak yer değiştiriyordu durmadan. Yakınımdan geçerken onun gene aynı düzenle, tek düze soluklar aldığı ve verdiği duyuyordum. Bacaklarının atımına uyarak, tazıninkine benzeyen göğsü de inip kalkıyordu ama o kadar uygun değil. Bir iki adımda bir yahut bir iki adım ve yarım adımda bir.

Ben o gün büyük bir boşluk ve yalnızlık içinde bulunuyordum. Yapacak birşey yoktu. Her zamanki gibi. Zorlu günler geçirmiştim. Umutsuzdum. Umutsuzdum. Çok umutsuzdum. Biraz da bu yüzden yere uzanmış bu inançla koşan adamın hareketlerini gözetliyordum. Gerçekten inançlı olması gerekli böyle bir süre durmadan koşan bir adamın. Adam koşmağa devam ediyordu ben yalnızlık içinde yuvarlanıp giderken. Otlar üzerinde ayakları kalkıp iniyor, kalkıp iniyordu. Adam sağ ayağını atarken sol kolunu en geri bir noktaya kadar dirseğinden bükülmüş olarak kaldırdıktan sonra bu kolu ileri uzatmak için hazırlıyor ve birdenbire bu kolu indirerek aynı anda ve aynı süre içinde ileri gitmiş olan ayağını geri alarak bu kez aynı biçimde bir harekete devam edip yukarıda anlattıklarımızı sol ayak ve sağ kol çin tekrarlıyordu yorulmadan.

(Parçanın sonu.)

Bir Mektup Yazdım Dört Ucu Kara

Güner ENER

Tüm ışıklar söndü. Bir süre ellerimi soğuk camda gezdirdim. Sonra o boşunluk duygusu beni olduğum yere yıktı. Artık, büyük şehrin birbirine benzeyen sokaklarından birindeki bu odada, yalnız koyu karanlık vardı. Bir de kedimin mırıltıları. Ben yoktum.

Olanlarda kimsenin suçu yoktu. - Herkes kendi yaşantısını sürdürüyordu o kadar. - Giderek, durup dururken köşe başında açılıveren o içki evinde bile. İş olsun diye sabahtan akşama kadar eski plakları çalan içki evinde.

Herşey yeniden kederlenmekle başlıyordu. Çocukluk türkülerimin içinden çıkıp geliyordun. Bana kederlerin en güzelini getiriyordun hep.

Bu odaya yıllarca önce yerleşmiştim. - Yerleşmiş miydim? Yok, burayı bir gün bile benimsemedim. Bir sığınak, barınak. Hepsi bu. - Tüm duygularımı geldiğim yerde bırakmıştım. - Boşunanın, olanaksızın bezginliğini bile - Kendimce bir düzende yaşayıp gidiyordum.

Suluk alıyor, belli olmayan saatlerde birşeyler yiyor, günde iki paket sigara içiyor, fakülteye gidip geliyordum. Akşam üstleri el-

lerim ceplerimde, dudaklarım sınıksız kapalı, sokaklarda dolaşıyor, parklarda oturuyor, bazan rastgele bir sinemaya girip çıkıyor ve karanlıkta içimdeki o sıkışmış, katılaştırmış şeyi taşıyarak odaya dönüyordum. En zor bölüm buydu. Yani gece.

Gerekli işleri bir çırpıda bitirmek, öbür odalarda pırtıtlar kesilip, el ayak çekildiğinde - nasıl da tavuk gibi erkenden uyurlardı - okumaya oturmak değişmeyen düzenin bir parçasıydı. Gece yarılarında - çokluk daha geç - kitabı kapamak, çıplak ampulün aydınlattığı tavana gözlerimi dikip, çiğ beyaza bakmak da öyle. Ancak gözlerim batısınca ışığı söndürüp yatağa uzanıyordum. Uyku beklerken, göz kapaklarımda karanlığında görüntüler beliriyor, belleğimde usuldan yavaşdan kıpırtılar başlıyordu. İşte o zaman vücudumu ince bir ter sarıyordu. Yorganın altında yumruklarımı sıkıp, tırnaklarımı avuçlarıma geçiriyordum. İçimdeki o sıkışmış, katılaştırmış şeyi her gece biraz daha büyüterek uykuya dalıyordum. Her yanım buz gibi soğuyarak, - tıpkı başka birinin öyküsü imişcesine - bütün olup bitenleri uzaktan uza-

ğa kafamda sıraya dizip sabahı bulduğum da oluyordu. Bazı geceler uykumdan çılgılık çılgılığa, sırlıklam tere batmış uyanıyordum. - Ama ertesi sabah, evin taşılığında karşılaştığım öbür kiracıların soran bakışları altında, hiç birşey olmamışçasına kayıtsız yürüyüp sokağa çıkabiliyordum. -

O yersiz - gereksiz içki evi açılana kadar herşey yolundaydı böylece. Başka yerlerde duyunca kaçıp kurtulması kolay olan türküler, evde tutsak olduğum günler - özellikle geceler, hiç sevmediğim cumartesi pazarlar, perdeleri çekip odaya kapandığım cumartesi pazarlar - yakamı bırakmıyordu.

İlk gözüme batan odanın çıplaklığı oldu. Duvarlara resimler çakıp, ampulün üstüne bir istakoz

sepeti geçirdim. - Artık sepetin tavana, duvarlara çizdiği boz üçgenlere bakıp düşlere varmak işten bile değildi. - Sonra çevremde soluyan, büyüyen, gelişen şeylerin yokluğu kendini gösterdi. Tez elden, pencerenin içine dikenli çiçekler gelip yerleşti. Bir de minicik kedi - alacalı, ürkek - ortalıkta dolaşmaya başladı.

Geceleri, ışısız pencerenin önünde, kulağım içki evinden taşan eski türkülerde, belleğim dolu dizgin oturuyordum. - İşte sen o sıralarda, tüm olanaksızlıklar boşunallıklar bir yana, çıkıp geliyordun. - Öbür evlerin pencerelelerinde ışıklar yanıyordu. - Bıraktığım ev hırından güründen, dağınlığı, mutsuzluğundan sıyrılıyor, yalnız, kış gecelerinin usulca indiği, haşlanmış kestane ve portakal kabuğu kokan ılık odalar aklima düşüyordu. - Kendime, yaşıntıya karşı anıklık demekti bunlar. - Ama başlamıştı, durduramıyordum. - Kafamı bir kez daha duvarlara vuruncaya dek sürüp gidecekti. Ancak o zaman eski düzen baştan kurulacaktı. Biliyordum.

Gecelerin birindeydi. Kedim der-top olmuş, yarı uyur yarı uyanık hırıldıyordu. Çağrışımın içinde te-dirgindim. - Mavi ışığın içindeydi. Sigara içiyordun. Alaca karanlıkta sigaranın ateşli ucu soluk alıp veriyor, kederli bir türkü oda-da geziniyordu. Külü silmek için uzatınca elin büyüyor büyüyor, kendine çekince baştan küçülüyordu. Bir ara sigaranın ışığı gözle-

TÜRKİYE

EMLAK KREDİ BANKASI

rımı acıttı. İki damla yaş mavi kıvılcıklar çıkararak dizime düştü. Kavuşturduğun ellerine alını da yayıverdirdin. Alın öylesine çâresiz ki birşeyler olsun diledim. Türkü karanlığa saklandı. Ben ıslıkla neşeli bir hava tutturdum. - Kedi tıslayarak doğruldu. Ayıldım. Garip bir şaşkınlık içinde ayağa kalkıp odanın ortasına dikildim. Görmeyen gözlerle çevreme bakındım durdum. Kollarım iki yanım da bütün anlamsızlıklarıyla sallanıyordu. «Sonra, sonra...» diye birşeyler kafamın içinde dolanmaya başladı. Sonrası yoktu işte. Yoktu. Ne kadar geçti bilmem, kendimi sokağa çıkmağa hazırlanır buldum. Kapıyı arkamdan çekerken kararımı vermiştim. - İçki evinin ışığı kaldırımında kocaman bir dörtgendi. - Ayaklarımı sürükleyerek içki evine girdim. Boş bir masaya çöktüm.

Şarap içtim. Türküler beynimin içinde dört dönüyordu. Bir bulanıklığın ardından, köşelere sıkışmış, yüzlerini birbirine yaklaştırmış mırıl mırıl çiftler, kalabalık masalar görüyordum. Nasıl oldu anlayamadım, bir karanlık gözümün önünü kapladı. Başımı kaldırdım. Önce sarı bir boyunbağı, sonra kulaklarına doğru yayılan gülüşüyle sersem bir surat. Ağız ezilip büzülmeye başladı ben bakar bakmaz. Başımı yine eğdim, sarı boyunbağına takıldım. Geçen gün büyük caddelerden birinin köşesinde, yağmur altında çiçek satan çocuğun buymuş ellerini ve üstünde su damlaları ışıldayan sarı ka-

simpatlarını geçirdim. Adama durup dururken «Siz sarı kısimpatlarını sever misiniz? Sevmezseniz bu boyunbağını nerden akıl ettiniz?» diye sormak, onun daha bir sersemleyip mart kabağı gibi yüzüne bakması ardından, kaçırduğum keçileri yakaladığını sanması, daha bir yılışıklaşması demekti. Boşluğa bakarak sustum. Önümdeki karanlık öylece duruyordu. Sıkıntıyla, masa örtüsünün çizgilerini içimden saymağa koyuldum. Yirmi üçüncü çizgide kararlar ikileşti. Bu kez ilk bakışta sağlam bir elin sımsıkı tuttuğu kâğıt ve kitap tomanı, daha yukarda inatçı bir çene. İlk gelen suratı karmakarışık çekip gitti. İkinci de, bana yalnızca başıyla bir selâm verip uzaklaştı. İşte böyle.

TÜRKİYE

ENLAR KREDİ BANKASI

Bu şehirde kötü havalar tez gelir. - Penceredeki dikenler çiçeklerini dökeli çok olmadı oysaki. - Bir sabahın ayazında, şehrin bir ucundaki deniz kıyısında balıkçıları seyrediyordum. Yolun bitimindeki parmaklıklara tutunmuşum. Gökyüzü karanlıktı. Nerdeyse boşandı boşanacak. Birisi arkamdan «Merhaba!» dedi. Bakmadan, inatçı çenesini görmeden o olduğunu anladım. «Merhaba.» Yanıbaşımdaya parmaklıklara dayandı. Uzun uzun balıkçıları gözledi benimle. Kafamda bir sürü «Peki ama?» larla dineliyordum. - Balıkçılardan biri koca bir ağı kaldırıp savurdu. Ağ gürültüyle denizin üstüne yayıldı. Sonra battı. - Bana döndü. «Size burada, bu havada, böyle rastlayacağımı ummazdım.» dedi. Yüzüme ilk kez görürmüscesine, sektirmeden baktı. «Siz üşüyorsunuz, yürüyelim.» Üşüdüğümü o söyleyince ayırdettim. - Ayaz kırılmıştı. Yağmur başlayamıyordu bir türlü. - Yolda, başlangıçta ikimiz de susuyorduk. O yavaş yavaş anlatmaya başladı sonra. Elinde yine o kâğıt kitap tomanı. Konuşması duyguluydu. İçine kapanıktı. Kendinden hiç söz açmadı. Bana da sormadı. Saat kuleli meydanda birbirimize iyi günler dileyip ayrılırken yağmur birden boşandı.

Daha sonraları, o deniz kıyısına birçok sefer gittim. - Değişen bir şey yoktu. Yalnız, su birikintileri çitir çitir buzlanıyordu artık. Aç martular çığıllıklarla havalanıyor, kendilerini suya bırakıyor, balık-

çıların büyük kayıklarının arasını beyaz kâğıt sandallar denli sallanıyorlardı.-

Sonra, karın lapa lapa yağdığı bir akşam üstü, süslü vitrinlerin parladığı, renkli reklâm ışıklarının yandığı, ayak - üstü birşeyler yenen yerlerin açılıp kapanan kapılarından sıcak kokuların yayıldığı, sinema önlerinin tikiş tikiş olduğu, omuz omuza bir kalabalığın doldurduğu caddede ona rastladım. Yüzünde umursamayan bir anlam, çenesi havada, paltosunun yakası açık. Beni görünce durdu. Güldü. Paldır küldür gelen sevincimi saklamaya çalışarak «İyi akşamlar, dedim. «İyi akşamlar küçük, -küçük mü? - Elini cebinden çıkarmış bana uzatıyordu. Herzamanki tomar yoktu. - küçük mü? - Eli sıcaktı. Bütün keyfim kaçmıştı. «Bakın, bu akşam bütün dünya ile barışığım. Bunu kutlamak ister misiniz benimle? Kısa sürecek bir barış. Ne dersiniz?», -küçük mü? - «İyi derim. Niye olmasın?», «Peki ama neden somurtuyorsunuz? Siz hep böyle misiniz?», Uçuşan karların altında yürürken, renk renk, ısıklık ışık, dönme dolapların çınçınları içinde bir konuşmaya koyuldu. Luna parkların gürültülü sevinci, aydınlık kâhkahalar, kısa çığıllıklar sardı çevremi. - küçükse küçük, n'olmuş? Kendimizi ufak bir balıkçı meyhanesinin önünde bulduk. Durup yüzüme baktı. Kapıya ilerledim. Eşikte, üstümüzde birikmiş karları tepinerek, gülüsererek silkeledik. İçerisi ızgara balık, ısınmış rakı kokulu, sigara duman-

lıydı. Bir köşeye oturduk. Benim için yepyeni olan bu çevreyi şöyle bir gözden geçirmiş, yadırgamaksızın tek tek incelemeğe girişmiştim. O susuyordu artık. Yüzünü beklemediğim bir karanlık kaplamıştı.

Dumanı tüten balıklar önümüzde, içkilerimizi içerken bana sormaya başladı. Lâf olsun diye soruyordu. Ben de lâf olsun diye kesik kopuk anlattım. Örneğin dere üstündeki küçük evi. Bülbüller aralıksız ötüyor, kurbağalar evin içinde zıp zıp zıplıyorlardı. Evin okul çağındaki çocukları korkuyla sedirlere tırmanıyor, onlardan çok küçük, minicik bir tanesi sevinçle ellerini çırpıyordu. Sonra, koca koca incir ve zeytin ağaçlarının pencerelerini örttüğü, asmaların duvarlarını sarıktığı, bombos odaları, loş koridorları ile üç katlı tahta evi. O minicik, öğle üstleri, evdekiler sıcaktan bunalmış uykularda iken, zorla yatırdıkları yatağından çıt çıkarmadan kalkar, pencerenin içine oturup çenesini avuçlarının arasına alır, beklerdi. Tam o sıralarda, kasabanın delisi - bunu çok sonra öğrenmişti- bahçe çitinin önüne geliyor, bir türküdür tutturuyordu. «Bir mektup yazdım dört ucu kara. Bir pazar günü - bunu da çok sonraki yıllarda düşünüp çıkarmıştı.- babası da öbürleri ile uykuya varmışken o mor giysili türkücü gelip yanık türküsüne başlamıştı yine. Çok geçmeden bir oda kapısı gürlütiyle açıldı. Babanın sesi öfkeyle hışımla «Defedin şu peze-

vengil, diye haykırdı. Odasının kapısı evi inleterek kapandı. Minicik, söylenenlerin bir tekini bile anlamamış, gözleri yuvarlak yu-

HERŞEYİ daha iyi TEMİZLER

varlık açılmış, işin sonu neye varacak diye bekliyordu. Az sonra evdekilerden birinin koşarak bahçeyi geçtiğini, türkücünün kolundan tutup birşeyler söylediğini gördü. Türkücü çarçabuk ortadan kayboldu. İşte o anda uyukular, çığlık çığlığa bir çocuk sesi ile yataklarından fırlayıp, telâşla sesin geldiği odaya doluştular. Küçük kendini pencerenin içinden dösemeye atmış katılarak ağlıyor. «Ben o pezevenği dinliyordum. Ben o pezevenği çok seviyordum!» diye dövünüyordu. Ne yaptılarsa susturamadılar. O hiç aralıksız aynı şeyleri söyleyip çıkıyordu.

Yakında Çıkacak Kitaplarımız

İlhan TARUS
DURU GÖL

— Roman —

★
Leylâ ERBİL
HALLAÇ

— Hikâyeler —

★
Georges SİMENON

MAN-HATTAN'DA UÇ ODA

— Roman —

Çev. Oktay AKBAL

★

NALINCI PADİŞAH

— Büyükler ve Küçükler İçin
MASALLAR —

Yapacak başka şey kalmadığını anlayınca - öyle uykusu çoktan güme gitmişti - lânet olsun deyip onu içlerinden birinin kucasına verdiler. Deliyi aramağa yolladılar. Adamcağız pazar yerinde bulundu. Minicik bebek - gözleri ışıl ışıl - türküyü dinledi. Beraberindeki, türkücüyü yine hergün gelip türkü çağırması için sıkı sıkı uyardıktan sonra eve döndüler. Yaa böyle..

- O kakkahalarla gülüyordu. Rakının, artan sıcaklığın etkisiyle gitgide daha rahat anlatıyordum. Herşey türkülerle başlamıştı bir kez. - Bir de gümüş kırbaç öyküsü. Baba kocaman çizmeleriyle evde gümbür gümbür dolaşırken elinde hep gümüşlü bir kırbaç bulunurdu. Koyu renk deridendi kırbaç. Deriye boydan boya, dantel gibi işlenmiş gümüş bir üstlük geçmişti. Bayılırdı bizim küçük ona. Evde oyalanamaz, herkesi bezdirir olunca, eline kırbaçı tutuşturuyorlardı. Süt liman kesiliyordu ortalık. Baba akşamları rakı sofrasında, onu dizine oturtur, hep aynı şeyleri belletirdi. «İyi insan çalışkandır. İyi insan yalan söylemez, verdiği sözü tutar, başkalarına kötülük etmez, korkak değildir, toprağını sever. Tekrarla bakalım!» Küçük, yarım, kırık dökük, gevrek sesiyle bunları tekrarlar, kocaman bir «Aferin!», alırdı. Evdekilerin başının pek sıkışık olduğu bir sabah, balkona yaydıkları kilimin üstünde gümüşlü kırbaçla oynarken, sokağı irili ufaklı bir küme çocuğun

sesi sardı. Bizimki parmaklıklara abanıp uzaktan uzağa onlara katılmaya çabalıyordu. Çocuklar onunla hiç ilgilenmediler başta. Bir ara bir tanesi «Şuna bakın, elindekinel» diye bağırdı. Hepsisi hemencecik balkonun altına üşüstüler. «O ne?», «Hiç, kırbaç. Babamın.» «Atsana bakalım!», «Atamam, babam kızay soyya.» «Ee, biz geri veririz yine.» Düşündü. «Söz veyin.» «Söz veriyoruz, hadi at!», Söz vermişlerdi. «İyi insan..» Kaldırıp attı. Aşağıdakiler birbirlerine karıştılar. Ardından, tabanları kaldırıp göz açıp kapayana kadar sokağın köşesini kıvrılıverdiler. Bir süre donup kaldı. - inanamıyordu - Sonra avaz avaz içeri koştı. «At dedi, attım. Veyicem dedi, veymedi. At dedi, attım.» Bu böylece, hiçkırıklar, burun çekmelerle uzayıp gidiyordu. «Yavrum neyi, kime?», Tıkanıyordu. Soruları karşılayamıyordu. - hem onca önemli olan bunlar değildi. Yıkıntısı başkaydı. Veyicem dedi. Olanları anladıklarından «Amanın eyvah» dediler. «Baban duymasın. Sakın söyleme. Neşeli olduğu bir sıra biz söyleriz.» Akşam, baba geldiğinde oturağın üstündeydi. Babasını görür görmez, donu ayak bileklerinde, kalktı. Hüngür hüngür «Veyicem dedi, veymedi.» diye başladı. Baba şaşkındı. «Kim, n'olmuş, sus, ağlama, anlat!», Öbürleri anlattı. Baba - beklenenin tersine - hiç de kızıp köpürmedi. «Ya.. demek böyle. Gel bakayım benim yanıma. Senin suçun yok. Onlar kötü çocuk. Onlara

bakma. Ama bütün çocuklar kötü değildir. Sen verdiğin sözü tut. Sana düşen bu.»

Kişiler, olayların biçimleri değişiyor, öz değişmiyordu. Yaşadığı sürece, uğruna dövünülen deli türküsü, ya da gümüş kırbaç çeşitli kılıkta karşısına çıkmıştı. Kırbaçı atmaktan kaçınmamıştı sonraları da. Öğrenmek istediği, bütün savunmalardan uzak olduğunda nasıl davranacakları idi. Tetikte yaşamaktan tiksiniyordu. Her seferinde kırbaçı fırlatmış, her seferinde kırbaç geri gelmemişti. -Ounun bu kadar açık davranması akillarını çeliyordu belki de. - Yitirilen kırbaçlar önemli değildi. Dayanamadığı, kişilerin ortaya çıkıveren kalleş yönleri, bir de güvenmek yoksulluğuydu. Canına yetti sonunda. Aldı başını uzak-

dost dergisini
seviyorsanız

ABONE
OLUNUZ
ABONE
BULUNUZ

lara gitti. Küskünlüğü dünyaya arasındaki bütün bağları koparmıştı.

Gülmüyordu gayri. Yine gözlerini kırmış, ilk kez görürmüşçesine yüzüne bakıyordu. Rahatım kaçtı. Sustum. - Gergin çizgiler vardı boşlukta. - İyice sarhoşlayan biri, ta yüreğinden bir uzun hava kopardı. Bitince oynak bir karşılama ya geçti. Yanısında ötekiler de katıldılar. Biz kendi yalnızlıklarımızda sessizdik. Ansızın «Biliyor musunuz?», dedi «Gidiyorum.» Bekledi. Yüzüm kıpırtısız. «Hiçbir yerde uzun uzadıya kalamam.» diye sözünü sürdürdü. «Kök salmayı sevmem. Yitirme korkusu, gereğine uyma, anklık kök salınca çöker. Bu şehirden de birgün ayrılmam gerekiyordu. Sanırım o gün geldi çattı.» Anlıyordum. O hep giderek, ben ise duvarlar örerek. «Peki, yolculuk ne zaman?», «En kısa zamanda.» - Gözleri koyulaştı, yüzünden bir bıçak sırtı geçti.

Çenesini dikleştirdi. «Usta, bir tane daha!» diye seslendi.

Dönüşte beni evin kapısına kadar getirdi. «İyi yolculuklar.» Elimini bir süre avucunun içinde tuttu. Bir şey söyleyecek gibi dudakları kıpırdadı. Birden döndü. Yürüdü gitti. Koşarak odaya girdim. Cama alınımı dayadım. İçi evinin ışıktan dörtgeninin ortasında bir an duraladı. Sonra hızla köşeyi dönüp gözden kayboldu. İçi evi ışığını söndürdü. Tüm ışıklar da söndü.

Eski düzen kuruldu. - Yüzlerce kere çalınan çocukluğumun plâklarını atmışlardı çoktan. Piyasa şarkıları bangır bangır sokağı tutuyordu. - Masanın, kitaplığın yer yer boyaları döküldü. Yerdeki kilim iyice rengini attı. Resimler duvarda birer boz leke olup çıktı. Çiçekler günlerini doldurup kurudular. Ve kedim - halsiz - uzun uzun uykulara düşkünleşti. Bana gelince, ben yoktum nasıl olsa.

YENİ ÇIKAN KİTAPLARIMIZ

İlhan DUMANOĞLU

ÖKSÜZ OĞLAN

Mümtaz Zeki TAŞKIN'ın

KAHKAHA SULTAN

BÜYÜKLER VE KÜÇÜKLER İÇİN MASALLAR. FİYATI 1 LİRA

M. SUNULLAH ARISOY'un

Yeni Şiir Kitabı

DIŞA VURAN KARANLIK

Yakında Çıkıyor

Sanat Çevresi

GALERİLER SERGİLER

Şehir Galerisi

★ Şehir Galerisinde Adnan Turaninin resimleri ilk bakışta inatla üslûp arayışı peşinde olan bir sanatçı davranışına bağlı gibi görünüyordu. Gerçekten de Turaninin resimleri arasında dıştan bir birlik vardı. Ama saf ve açık renklerle meydana getirilmiş bu yuvarlak yumuşak düzenlerin yer yer keskin çizgi vurgularıyla etkili bir hale geldiği söylenemezdi. Seyirci esrarlı, garip isimler konulmuş bu tabloların iddiasını kabul lenerek değil, nesnel bir tavırla kendisinin dışında birer olgu gibi gözlüyordu. Resimlerin bu özelliği belki de resim dili ile ortaya koymak istediği öz arasında birbirini eşit olanaklar içinde tamamlayan bir bağlılığı sanatçının kuramayışından doğuyordu. Turaninin dıšta biçimde kalmak istemediği belliydi. Ama bu istek ortaya konulan biçimlerde kalıplaşmak ve sadece bir istek olarak kalma tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Daha başarısız resimlerle ortaya çıkan bir çok sanatçının karşısında doğa, toplum insan gibi ana sorunların sözünü edip, tartışmasını yapabileceğiniz halde Turaninin resimleri karşısında bu yaşamla ilgili bütün sorunların dışına itildiğini duyuyordunuz. Se-

yirci böyle tutuk bir başarı karşısında ya biçimle bir kavgayı girer ve onun kapsadığını sarsarak, silkeleyerek çözülemeye koyulur ya da belli bir uzaklıkta zıncı diye durup, önce birden yabancılaşır, sonra da gözlemeye başlar. Bu ikincisini tercih ediyorduk.

★ Hani beylik bir olgunluğu kuramsal davranışlar içinde aksatmadan yürüten kişiler vardır. Güzel, hattâ çok güzel dersiniz onların eserlerine. Böyleleri en modern, en yeni akımlar, tutumlar içinde de şaşmaz bir kuramsallığın olgun temsilcileri sayılabilirler. Efendice etliye sütlüye karışmadan yaşayan kişiler gibi, hattâ her yeni akıma uyup yerli yerinde, güzel mısra kurma yetilerini aksatmayan şairler örneği... Biçim olgunluğuna varamayan sanatçılara sözünü ettiğim gibilerin eserlerini görmeyi, onlardan ibret almayı sağlık vereceğimi sanmayın. Sevemem ben böyle eserleri. Uzaktan şöyle bir beğenirim ama, sevemem. Yapılan işte derinden bir bozukluk, bir hırçnlık, bir isyan ararım. Şehir Galerisinde Sarkis Zabunyanın başarısına tanık olduğum resimlerini bu yüzden pek üzerinde durmaya değer bulmuyorum.

★ Gene Şehir Galerisinde Şadan Bezeyiş'in resimleri figüratif ve non-figüratif iki eyilimi bağdaştırmaya çalışıyordu. Doğrusu

Eskimis senden gelen bir mızrak şimdileyin
gelirsen neler olur gelirsen akşam olur
sevgi deniz sevgi oh sevgi deniz sevgi oh

ayakların bağlanmış çıkarırken kapılardan
yamalı ceketinde şimdi dudak aranır
ya şimdi sabah olsa ya şimdi kuş avlasak
ya bu sevgi ya bu ölüm ya bu ya bu

duymuyorsun istesen de ne var bunda korkacak
çiçekleri bağladım kümesin güneşine
kümes biraz küçük ya akşama olur orda
ya horoza ne dersin ya soyunan ağaca

ben senden geçiyorum ordan başka ağaca

Metin KONYALI

istenirse çizgi ve renk örgüleri arasında figüratif kümeler, bir dere-
ceye kadar başarılı bir uzlaşma
çizgisi de yaratıyorlardı, Sanatçı-
yı böyle bir işe giriştiği için kına-
mak pek yerinde olmayacaktı.
Çünkü bir çok ressamın bu işe
derin bir düşünce özü maskesi al-
tında giriştikleri bir gerçektir ve
Şadan Bezeyiş bu tarzı daha açık
ve ussul, biçim kaygısı açısından
görülebilecek bir tutumla gerçek-
leştiriyordu. Sonra dikkat edilirse
bu tutumda sanatçının ne idüğü
belirsiz bir resim soyutu töhmetin-
den kurtulma kaygısı da vardı.
Böylelikle bir dürüstlük hakkı bile
kazanıyor içten özden bir takım
sorunlara girmekte kendini nok-
san bulan ve sanatçı çabası için
biçim örgüsünde olanaklar arayan

biri karşısında bulunduğumuzu
anıyorduk.

★ Aynı Galeride Müzehher Bi-
len'in resimleri geçen yıl açtığı
sergisinden daha başarılı örnekler-
le karşımızdaydı. Bu başarıya sa-
natçının özellikle daha yumuşak
ve kıvrak bir biçimlendirme tar-
zında görüyoruz. Geçen yıl sa-
natçının resimleri üzerine söz ko-
nusu edilen Poliakov etkisinin tar-
tışmasını kısaca yapmış ve bu du-
rumu önemsemediğimizi belirtmiş-
tik. Bunun sebebi bir çok sanatçı-
da olduğu gibi Müzehher Bilende
de bir asıl öğeler bilgisinin varlı-
ğıydı. Bu etki olsa olsa henüz da-
ğınık olan bu öğelerin toplamı
bir araya gelmesi için bir vesile
olabilirdi ve bu vesile de sadece
biçimi, düzeni ilgilendiren bir du-

rumdu. Poliakov'un taklid edilemiyeceğini, aslında kişiliğini bir bütün halinde ortaya koyan her sanatçının başkasına taklit kapılarını kapamış olduğunu söylememiz de bu yüzden.

Müzehher Bilen geçen yıldakinden başarılıydı. Ama gene de açıkça görülüyordu ki ortaya konulan form titreşimleri tutuk bir iç dünyanın eksik yaşantısını yansıtıyorlardı. Şüphesiz özde derinleşmek resimle ilgili bir takım belli başlı sorunları kavramakla da

atbaşı gidecekti. Öyle sanıyorum ki resmin bugünkü olanakları içinde derinliği ve dinamizmi yüsey üzerinde aramaktan başka çare de yoktu. Yüzeyle ilgili sorunlar bakımından köklü bir geleneğe sahip olan Türk ressamlarının dünya üzerinde en başarılı kişilere ulaşmalarını için hiç bir sebep de olmamalıydı. Hata şüphesiz sahip olunan kaynaklarda, köklerde değil, doğrudan doğruya sanatçı kişilerin davranışlarındaydı. Neden kendisini düşünsel planda, köklü

**1 TALİHLİYE
6 DAİRELİ
APARTMANIN TAMAMI**

**1 TALİHLİYE
3 DAİRELİ
APARTMANIN TAMAMI**

**26 TALİHLİYE
26 APARTMAN
DAİRESİ**

ayrıca
**1.600.000 LİRALIK
PARA İKRAMİYELERİ**

**30 ARALIKTA
cem'an**

3

MİLYON

her 200 liraya 1 kur'a numarası

TÜRKİYE BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

FAAL d - 678

U

tanıp kan mıdır orman
kaçsam seni belki akşam
ölümden çiçeği her gece
ölüm şimdi ellerimde kalan

esmer dudağı aşkın
bırakıp kan gibi saçları göğsü
sana olarak en acı gitmek
bakır yanağı bir gülle

yalnızlık kapında şürlere
seişmekle çiçekleri gezerim
bizim olan bir güzel ölü
saklı şarapta gözlerim

Emin ERSOY

bir davranışa sahip olarak tanı-
tan, soyut adı altında derin ya-
şantılardan dem vuran bir Nuri
İyem çıkıyordu da neden bütün
söyledikleri havada kalıyordu?
Bunun bir sebebi onun gerçek kay-
nakları bir türlü kavrayamıyan
dogmatik bir resim papazı olma-
sıydı. Kaynaklardan söz edildiği
zaman kendisine alaturka motif-
ler çizmesi sağlık veriliyormuş gi-
bi dehşetle irkiliyordu. Bilimsel,
doğru ve yırtıcı bir araştırmayı
gerekli kılmayan, memleketinin
kaynakları üzerinde düşünme zor-
luğunu göze almayan spekülâtif
davranışının ucuzluğundan ayrıca
söz etmeye ne hacet vardı?

Burada genel bir eyilim yanlış-
lığının temsilciliğini yaptığı için

Nuri İyem'in sözünü ettik. Müzeh-
her Bilen'in henüz genç ve bo-
zulmamış bir sanatçı olarak, çalış-
malarında köksüz ve özenti bir
davranışı izlemeyip asıl kaynakla-
ra eyilmesini dilemek hakkımızdır.
Bu eyilim şüphesiz önce Nuri İ-
yem gibi daha birçoklarının genç
sanatçılar tarafından yadsınması
ve itilmesiyle başlayacaktır. Ayri-
ca Müzehher Bilen'lerin ilerde
sağlam eserlerle karşımıza çıkac-
ak teknik yetilerden ve çabalardan
yoksun olmadıklarını da belirtmek,
onları bütün kalbimizle destekle-
mek borcumuz ve kuşak birliği gö-
revimizdir.

TÜRK - ALMAN GALERİSİ :

Çile çekmiş, nasırlı, sert, kaba
bir elin tuttuğu balon güzeldir.
İnsan çalışır, dürüst yaşar, insana
kavga istemi veren insan ağrıları-
nı duya duya sertleşip eskirse bir
gün elinden kaçırdığı balon inanıl-
maz bir güzelliğe kavuşacaktır.
Nedim Günsür'ün figüratif resim-
leri sızıyı duyan bir elin yarattı-
ğı nâzeninlerdir. Onun acı bir ifa-
deyle bükülen, devrilen başlarında,
ezilmişlerinde, asılmışlarında
bile o temiz, ince, duru ve doku-
naklı, içli bir sevgiyle yıkanmış
biçimlendirmeyi bulursunuz. Bir
adam insandan soğumamak, ayrıl-
mamak cesaretini gösteriyorsa, bu
onun salt duygusal bir yönde olu-
şunu değil, belki de aksine sana-
tının olanaklarını çok iyi bildiğini
ve bu olanakları tehlikeli, yanlış
sıpmalardan koruma kaygısı taşı-
dığını gösterir.

Nedim Günsür resimlerinde ki-

şilik açını kurmuştur. Formu incitmeyen, itinalı işçiliği geniş bir göğün altındaki dar, ama yoğunluğuyla dengesini bulan toprakta tatlı ve acı şeyler bulur. Yeşil, ışıklı kırlar, kara orduların çekildiği ıssız çöller, antenlerin felâketlere ve müjdelere kulak kabartıp durdukları damlar ülkesi bu resimlerde ürkek bir sevgi coşkunluğuyla gerçek - üstünün esrarlı şiirine doğru kaymaya başlar. Formu örselemek istemeyen bir duyarlılıkla insana hem açık, hem de ondan yalın bir davranışın acısı dinmek çaresini çocukların dünyasında araştırmaya koyulur. Bu nefretle bir kaçış değildir. Nedim Günsür'ün umudunu her zaman talelemek olanağını verecek bir yer arayıp bulacağı besbellidir. Ger-

çek - üstüne uğrayan yol birdenbire gerçeğin en arı, en pürüzsüz, pırlıtlı, berrak ırmağıyla birleşir. Günsür'ün küçük oğlu ile ortaklaşa yaptığı resim küçük bir şaheserdir.

Nedim Günsürü yürekte kutlarım. Mevsim başında resim sergilerine kapalı kalacağını duyduğumuz Türk - Alman Galerisinin böyle bir sergiyle yeniden açılması yönetici Dr. Anhegger ve Bayan Alis'in Türkiye'de gelişen sanat kaygısına ilgisiz kalmak istemeyeceklerinin açık bir ifadesidir. Onları da yürekte kutlarım.

Bu arada okuyucularına İstanbul'da Radyoevi yakınında ikinci bir Şehir Galerisi'nin açıldığı haberini vermek isterim.

Sezer TANSUĞ

ABONELERİMİZİN DİKKATİNE :

Gereksiz yazışmaların önünü almak gayesiyle abonelerimizin adreslerinin üstüne iki sayı (Örneğin 30-41) yazmaya başladık. Bunun biri abonemizi başlattığı, öbürü de biteceği sayıyı gösteriyor. Buna göre abonelerimiz her çıkan sayımızı eline aldıkça abonesinin hangi sayıda biteceğini görerek daha önceden uzatma işlemlerini yaptırılmalarını kolaylaştıracaktır. Bunu yaptırmayanların aboneleri bitince - ayrıca hatırlanmadan - dergileri kesilecektir. Şimdiden özür dileyerek bildiririz.

Özdemir NUTKU'nun

TİYATRO VE YAZAR

Gim Yayınları'nda çıktı. 15 Lira.

Güzel İstanbul Matbaası - Ankara

Geçen Ayın İçinden

ZÜPPE, ZÜPPEDİR — Aşağıdaki olayı Dost yazarlarından biri anlattı:

Ankara'nın Yenisehir semtinde oturan bir ailenin 4-5 yaşlarındaki çocuğu, apartmanın başka bir katında, her gün İngilizce şarkılar söyleyen bir genç kızın ne söylediğini çok merak edermiş.. Her halde Türkçeden başka bir dilin varlığından henüz habersiz olan çocuk bir gün annesine, genç kızın ne yaptığını sormuş. Annesi: «Şarkı söylüyor işte!» demiş. Çocuk diretmiş: «Ama anneciğim, sen de şarkı söylüyorsun ama; bu ablanınkine benzemiyor.» Kadıncağız, işi uzatmamak için: «Ne olacak canım, züppe o..» diye kesip atmış.

Günlerden bir gün, çocuğu Samanpazarı semtinde büyükannesine götürmüşler.. Çocuk, yakındaki caminin minaresinden Arapça ezan okuyan müezzinin neler söylediğini de anlamamış elbette. Çocuktan al haberi, büyük annesine dönmüş: «Büyükanne, demiş, bizim apartmanın züppesi gibi sizin mahallenin de züppesi varmış!»

Çocuk, bilmiyerek büyük bir gerçeği anlatmış oluyor.. Türkçeyi hor gören herkes, ister İngilizceye bayılsın, ister Arapçayı kutsasın, züppedir. Olsa olsa biz birine «züppe», ötekine «softa» diyerek onları birbirlerinden ayırt etmek istiyoruz. Her ikisi de bir eksiklik duygusu ile **malâl**..

TOPLUM MÜFETTİŞİ — Bu deyim, aydın bir kitapçı arkadaşımızın buluşudur. Kendisine dosyaya benzer bir şeyler ısmarladık. O bu işi, yakındaki bir ciltçiye yaptırıyor. Dört defa uğradım, ciltçi hazırlamamış.. Üstelik kitapçının gönderdiği çırağa çıkmış.. Kitapçı: «Böyle küçük işlere tenezzül etmiyor!» dedi. Bizim, sık sık raslanan «İster al, ister alma!», anlayışsızlığı. İş iştir. Küçümsüyorsan üzerine almazsın; üzerine alınca da yapman gerekir.. Müşteri senin para ile tutulmuş dalkavuğun mu? İşini bırakacak, otobüsünü kaçıracak, sana ısmarladığının ardından koşacak.. İnsana, zamana değer merveyi hangi okulumuzda öğretirler, merak edilecek sorundur. Şark miskinliği, Şark kayıtsızlığı, Şarka özgü insanı hor görme hastalığı..

Kitapçı arkadaş, böyle olaylarda araya girecek bir **toplum müfettişi** tasarlıyor.. Ama, bu toplum müfettişi bizim değişmez bürokrasimizin bir üyesi olmayacak mı? Böyle hallerde, müşteriye mi, yoksa satıcıya mı hak verecek? Olmayacak iş...

HELE HELE — 27 Mayıs'tan sonra bakanlıklardan birinde iş isteyen bir kimseye iş verilmemiş.. Neden, biliyor musunuz? Çünkü, bu kimse, bir zamanlar iktidar gazetelerinden birinde, politika ile ilgisi olmayan yazılar yazmış..

Bu dikkat ve hassasiyet'i nasıl karşılamak gerektiğini bilemedik.. 26 Mayıs'taki başlıklarından yıldırımlar yağan gazeteler 27 Mayıstan sonra da aynı resmî ilânı alarak ödevlerine - hem de pek ustalıkla bir biçimde devam ettiler. Birçok kimseler, 27 Mayıs sabahı ayılıp bayıldıkları halde sonradan yüksek memurluklar aldılar; hattâ bir bakanın adı pek çok dükodulara neden oldu. Herkes şöyle kendi çevresini yoklasın: Hürriyet Alanı'nda cop yiyen, gazdan gözleri şişen kimselerin 27 Mayıs'tan sonra - hem de, Hürriyet Alanı'nda kellesini koltuğuna alan gençliğe iyi gözle bakmıyanlarca - yerlerinden atıldıklarını; demokrasi ve Atatürk düşmanlarının ise yerlerinde güvenle oturduklarını hatırlıyacaktırlar.

Şu garip ülke.. Her iki anlamı ile **garip** ülke..

TAYIFLAR GEÇİDİ — Eşi Yassıada'da adaletin karşısında ter döken bir bayan, başka bir bayanla birlikte ruhları çağırmakta, daha çok Atatürk'ten haber almaktalar imiş. Eşi Yassıada'da bulunan bayanı hoş görmek gerek.. Kendisini avutacak bir şeylerle uğraşması gerekli.. Ötekine gelince; ruh masasında **istihsal ettiği** haberleri ertesi gün eşine dostuna yetiştiriyormuş.. Atatürk neler söylememiş, neler? Ama, nasıl anlatabilirmiş bunları?

Bu bayanın pek becerikli bir propagandacı olduğu apaçık.. Atatürk'e söyletmek istedikleri mutlaka İnönü aleyhinde sözlerdir. Bunları belki de kimilerinin kulağına fısıldamıştır..

Propaganda makinası öyle güzel işliyor ki.. Ruhlar dile getiriliyor da ruhumuz bile duymuyor..

HIZIRI BULSAK — Moğaz'da çarpışan iki benzin tankerinin tutuştuğu Tarsus gemisinin dumanları tüterken gazetelerde bir haber: **geminia** fenerleri çalınmış...

Yangından önce mi çalınmış, sonra mı? Yangından sonra çalındıysa sürmeyi gözden çeken hırsızın marifetini tarihe gömen yeni hırsıza hemen deyim yakıştırmalıyız. «Yanan gemiden fener çaldı» diye.. Yok yok, daha doğrusu: «Benzinle tutuşmuş gemiden fener çalar» demeliyiz.

Eski ozanlardan biri, karanlık sokakta Hızır'a raslasak başından külahını kaparız, demişti. Hele düşünün bakalım, hangisi daha kuvvetli bu sözlerin?

BİR PROFESÖR — Genç arkadaşımız Ali Püsküllüoğlu, geçen yıl bir yazısında, 1930 larda şiir yazar Sabri Ader'in kim olduğunu, yaşayıp yaşamadığını soruyordu.

Yeni Sabah gazetesinin Siyavuşgil imzalı bir fıkracısı vardır. Bu bay, psikoloji profesörüdür. Fıkracılığının nereden gerektiğini kimse bilmiyor. Başlıca özelliklerinden biri öz Türkçeyi küçümsemektir. Alayı çok sever. 17 aralık günlü fıkrasında da Radyo'nun özleşen diline çatıyor.

İşte, Ali Püsküllüoğlu'nun yaşayıp yaşamadığını merak ettiği Sabri

Ander, Prof. Sabri Esat Siyavuşgil'dir, Ozan, yaşamıyor. Ölmüş, belli.. Yaşasaydı, kendi çağının sade dilinin bugünkü öz dile vardığını görecekti, hattâ kendi dili de gelişecekti. Tenasüh'e inanan varsa, ölen ozanın bugün fıkracı olarak yeniden yaşamakta olduğunu düşüneceklerdir. Biz öyle şeye inmadığımız için ne diyeceğimizi bilemiyoruz.

AY ADLARI — Coğrafya terimleri üzerinde çalışan bir profesör anlatır: çocukluğunda yaşlı bir kadın, onun .Teşrinievvel, Kânunusani, biçiminde söylediği ay adlarına takılır: .A çocuğum, sen neler diyorsun?, der ve ay adlarının türkçelerini sıralarmış: .İlk güz-ay, orta güz-ay, son güz-ay; ilk kış-ay, orta kış-ay, gücük.. Bugün: ekim, kasım, aralık, ocak adlarını uydurma sayanların kurşun ağırlanmış kulakları çınlar mı acaba? Kırk yıl öncenin yaşlı kadını Kayseri'de yaşamıştır.

EZAN — Devlet Bakanı Hayri Mumcuoğlu gazetecilere (bakınız: 18 Aralık 1960 günlü gazeteler) : .İstiyen vatandaş ezanı Türkçe olarak okuyabilir. Bunun müeyyidesi yoktur! demiş. Bakan, bu pek politik demeciyle aydınlara inanca verebildiğini sanıyorsa aldanıyor.. Aydınlar, bu çeşit demecilerden usanmışlardır. Minareye çıkan sakallının Türkçe ezan okumayacağını Mumcuoğlu bizden daha iyi bilse gerektir..

DOST YAYINLARI

— Jorge AMADO

KIZGIN TOPRAK

Türkçeye ilk defa çevrilen bir Brezilya romanı. 6 Lira

Attilâ İLHAN'ın

SİSLER BULVARI

Uzun bir şiir eklenerek 2. Baskısı. 3 Lira.

Haldun TANER'in

DEVEKUŞUNA MEKTUPLAR

Fıkraları birarada çıktı. 3 Lira

BÜTÜN AĞRILARA KARŞI

GRİPİN

BAŞARI İLE KULLANILIR

Baş. dış. adale ve soğuk algınlı-
ğadan mütevellit bütün ağrılara
karşı GRİPİN başarı ile kullanılır

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

Tiyatro :

1 — Öteye Doğru, Sutton Vane	100
2 — Tarih Boyunca Tiyatro, Turhan Dilligil	100
3 — Annemi Hatırlıyorum, John Van Druten	100
4 — Bir Dünya ki, Suat Taşer	100
5 — Vatanseverler, Sidney Kingsley	150
6 — Korku, Orhan Asena	100

Gezi :

1 — Moskova Mektupları, Lydia Kirk	100
2 — Abbas Yolcu, Atilla İlhan	400
3 — Ha bu diyar, Fikret Otyam	200
4 — Gide Gide, Fikret Otyam	250

Deneme - Fıkra :

1 — Söz Arasında, Ataç	100
2 — Deveküşuna Mektuplar, Haldun Taner	300

Bale :

1 — Gönlü Yüce Türk, Metin And	500
--------------------------------------	-----

Mimarlık :

1 — İnsana Dönüş, - F. L. Wright - Şevki Vanlı	1000
--	------

Çocuk :

1 — Altı Kardeşler, Oğuz Tansel (*)	100
2 — Cimri ile Cömert, İlhan Dumanoglu	100
3 — Talih Kuşu, Tezel Amca	100
4 — Kahkaha Sultan, Mümtaz Zeki Taşkın	100
5 — Öksüzöğü, İlhan Dumanoglu	100

SHD. KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 2, 3, 4, 5 altı lira. 6. yedibuçuk lira. 7 - 8 birarada 10 lira

«dost» KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 1-2 birarada 18 lira

DOST YAYINLARI

R o m a n :

1 —	Acemiler, Hikmet Erhan Bener (*)	200
2 —	Sokaktaki Adam, Attilâ İlhan (Ciltli)	600
3 —	Babamla Geçen Günler, Clarence Day (*)	200
4 —	Hasangiller, Tarık Dursun K.	200
5 —	Gordium I, Hikmet Erhan Bener	250
6 —	Hatırladıklarım, Eleanor Roosevelt (*)	150
7 —	Üç yüzlü Adam, H. A. Philbrick (*)	100
8 —	Şehir Çocuğu, Herman Wouk (*)	100
9 —	Abraham Lincoln, Emlî Ludwig (Ciltli)	400
10 —	Kiralık Oda, Georges Simenon	200
11 —	Sanık, Alexander Weisberg	200
12 —	Pollis Müfettişi Kadavra, Georges Simenon	300
13 —	Zenciler Birbirine Benzemez, Attilâ İlhan	300
14 —	Ayaşlı İle Kiracıları, Memduh Şevket Esendal	400
15 —	Otlakçı, Memduh Şevket Esendal (Ciltli)	600
16 —	Mendil Altında, Memduh Şevket Esendal (Ciltli)	600
17 —	Belâlı Yer, Erskine Caldwell (Ciltli)	600
18 —	Ne Ekersen, Mehmet Seyda	400
19 —	Dünya Evi, Orhan Kemal	500
20 —	Kızgın Toprak, Jorge Amado	600

H i k â y e :

1 —	Karınca Yuvası İlhan Tarus (*)	125
2 —	Dost, Vüs'at. O. BENER (*)	125
3 —	Grev, Orhan Kemal (Ciltli)	300
4 —	Tepedeki Ev, Umran Nazif	100
5 —	Şu Babamın İşleri, Carlos Bulosan	200
6 —	Kardeş Payı, Orhan Kemal	150
7 —	Topal Kosma, Nezihe Meriç	100
8 —	Sihamba (Zenci Hikâye ve şîrinden seçme) Suat Taşer	200
9 —	Yaşamasız, Vüs'at O. Bener	200
10 —	Bozbulanık, Nezihe Meriç (2. Baskı)	200
11 —	Perşembe Yağmurları, Hazırlayan : Salim Sengil	100

Ş i i r :

1 —	Memleket Saat Ayarı, S. Aldanır (*)	100
2 —	Dünya Güzel Olmalı, Mehmed Kemal	100
3 —	Sisler Bulvarı, Attilâ İlhan (2. Baskı)	300
4 —	Haraçmezat, Suat Taşer	100
5 —	Anzelha, Halim Yağcıoğlu	100
6 —	Yanık Sarı, Ahmet Köksal	100
7 —	Cümbüşcübaşı, Ercümen Uçarı	100
8 —	Yağmur Kaçağı, Attilâ İlhan	200
9 —	Köroğlu, İlhan Berk	200
10 —	Hacıvatın Karısı, Salâh Bırsel	200
11 —	Dağda Ateş Yakanlar, Ö. F. Toprak	200
12 —	Sultan Palamut, Metin Eloğlu (*)	200
13 —	Herboydan (Dünya şîrinden seçmeler) Can Yücel	400
14 —	İki Dal, Celâl Vardar	100
15 —	Manilerimizden, Dr. İlhan Başgöz	200
16 —	Duvar, Attilâ İlhan (2. Baskı)	300

(*) İşaretililer tükenmiştir.